

2015 06 01

Forstudie for strategivalg

tre byer trippel kraft

Aktørene bak forstudiet

Bymøtet

Fylkesordfører Jon Aasen (leder)
Fylkesrådmann Ottar Brage Guttelvik
Ordfører Bjørn Tømmerdal - Ålesund
Rådmann Jarle Bjørn Hanken - Ålesund
Ordfører Per Kristian Øyen - Kristiansund
Rådmann Just Ingebrigtsen - Kristiansund
Ordfører Torgeir Dahl - Molde
Rådmann Arne Sverre Dahl - Molde
Organisasjonssekretær Kari Hoset Ansnes - LO Møre og Romsdal
Direktør Torill Ytreberg - NHO Møre og Romsdal

Referansegruppe i fylkeskommunen

Kjersti H. Hasselø (leder)
Eivind Vartdal Ryste
Rune Solenes Opstad
Per Olaf Brækkan
Monica Kjøll Tornes
Ole Helge Haugen
Anthony Valen

Prosjektgruppe i fylkekommunen

Kjersti H. Hasselø (leder)
Arne-Dag Gerjde
Gry Halvorsen
Anders Røystrand

Møre Romsdal fylkeskommune

Kjersti Hammerbukt Hasselø, Prosjektansvarlig

PwC

Trygve Sivertsen - prosjektleder
Kristin Tandberg - prosjektmedarbeider

Gehl Architects

Helle Søholt - prosjektmedarbeider
Ewa Westermarck - prosjektmedarbeider
Solveig Reigstad - prosjektmedarbeider

Arbeidsgruppen i Molde kommune

Eirik Heggemsnes (leder)

Arbeidsgruppen i Kristiansund kommune

Odd-Arild Bugge (leder)

Arbeidsgruppen i Ålesund kommune

Ole Andreas Søvik (leder)

Innhold

Introduksjon

Forord.	3
Byen som regional motor	4
Metoder og tilnærming	6
Starten på en prosess – et grunnlag for strategivalg.	8
Regionen i det 21. århundre	10
Regionalt samarbeid i flerkjerneregioner.	12

Muligheter & utfordringer i Møre og Romsdal.14

Muligheter & utfordringer i Møre og Romsdal	16
Unik stedskapital.	18
Kristiansund.	19
Molde.	20
Ålesund.	21
Byene som kommuneorganisasjon	22
Byene seg i mellom og fylket som helhet.	24

Enkelttiltak i byene for å styrke det regionale og lokale.26

Regional kraft i lokale enkelttiltak.	28
Kristiansund - prioriterte tiltak.	30
Molde - prioriterte tiltak.	31
Ålesund - prioriterte tiltak.	32

Innsatsområder for sterkere fellesskap. . .34

01/ Et samarbeidende Møre og Romsdal.	36
02/ Sats på de urbane kjernene.	38
03/ Knytt byene tettere sammen.	40

**Tilgjengelighet
forstått som satsing
på internasjonale
utsyn, samarbeid og
forbindelser**

Norges første flerkjerneregion gjennom økt tilgjengelighet!

**Tilgjengelighet
forstått som satsing
på kommunikasjon,
synlig ledelse og
aktiv medvirkning**

**Tilgjengelighet
forstått som
forbedret
infrastruktur, nye
byrom og aktivt
byliv**

Forord

Tre byer, trippel kraft

Det skjer ei sterk sentralisering i Norge, der flyttestraumane går mot storbyane. Ungdom tek gjerne utdanning i universitetsbyane, og eit mangfald av spanande jobbar der fører ofte til at dei blir buande i storbyane også etter endt utdanning.

Møre og Romsdal fylkeskommune gjennomførte to framtidsanalyser , « Sunnmøre i framtida» (2009 – 2012) og « Nordmøre og Romsdal – saman om framtida» (2010 – 2013), der representantar frå kommunar, næringsliv og frivillige organisasjonar saman definerte ulike scenarier for utviklinga i regionen i framtida. Deretter foreslo dei tiltak for å støtte opp om ei utvikling mot det mest positive scenariet. Dette arbeidet skapte lokalt engasjement. Å skape meir attraktive byar, som kunne vere eit lokomotiv eller ein motor i regionane, var eit av dei viktige tiltaka dei såg for seg framover. Tre unike byar som samarbeider godt utgjør ei sterk kraft som kan motverke sentraliseringstendensane.

Møre og Romsdal fylkeskommune tok desse signala på alvor, og initierte prosjektet « Byen som regional motor» i 2013 for byane Ålesund, Molde og Kristiansund. Kjente fagmiljø på byutvikling, PwC og Gehl Architects, vart engasjert for å jobbe fram grunnlag for strategival, både for heile Møre og Romsdal og for kvar einskild by. Dette skjedde i tett samarbeid med lokale arbeidsgrupper og i fellessamlingar for alle tre byane.

Desse planane skal brukast aktivt som grunnlag for systematisk byutvikling i Møre og Romsdal. Målsettinga er at Møre og Romsdal skal utvikle seg til ein sterkare og meir attraktiv bu- , arbeids- og sørvismarknad. Vi skal saman skape det gode, regionale livet med menneska i sentrum!

Jon Aasen
fylkesordfører

Byen som regional motor

Mål og hensikt med prosjektet - aktørenes roller

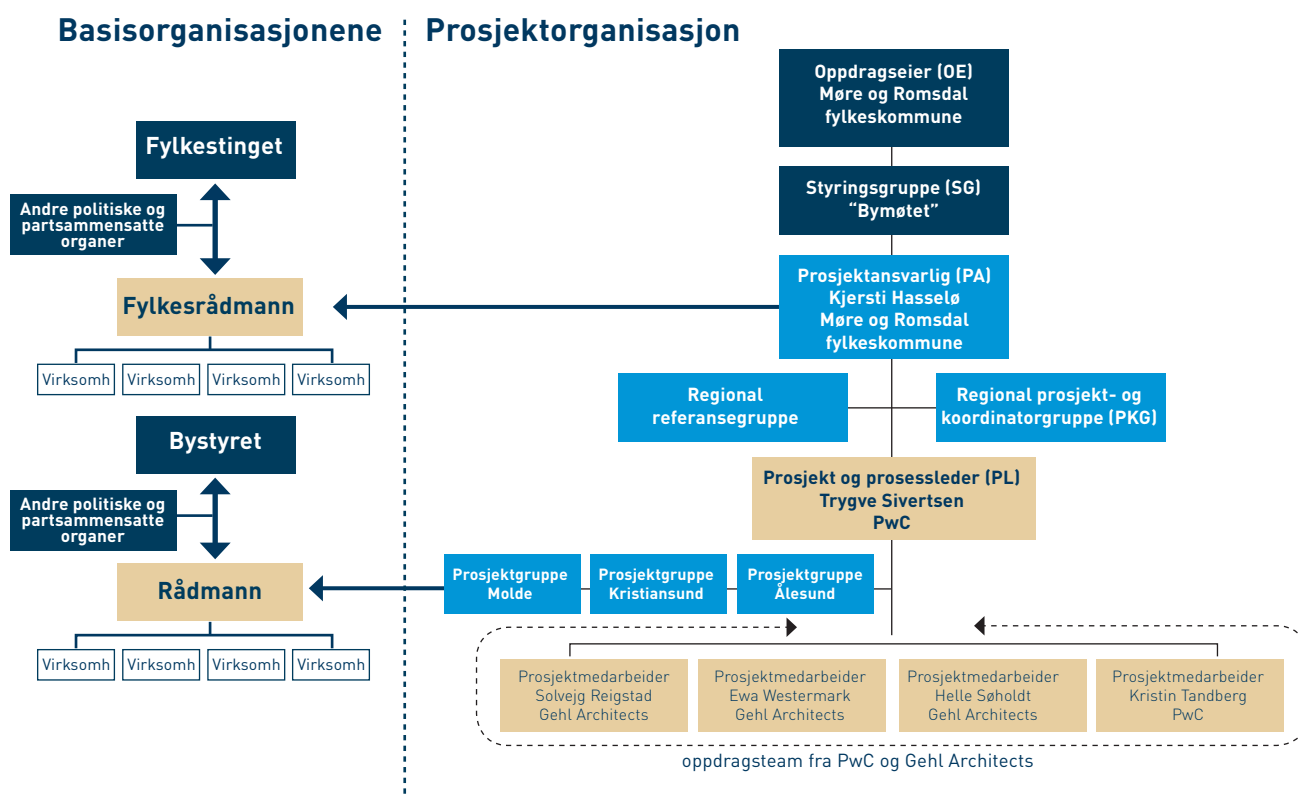
Møre og Romsdal er i vekst, og det er byene som vokser mest. Bo- og arbeidsmarkedsregioner utvikler seg i stadig sterkere grad rundt byer og større tettsteder. Byene får derfor en stadig viktigere rolle når det gjelder arbeidsplasser, kultur- og fritidsaktiviteter, handel, samferdsel og utdanning.

Byenes utvikling påvirker den samlede regionale utviklingen. Prosjektet «Byen som regional motor»¹ er Møre og Romsdal fylkeskommunes satsing på byutvikling i Ålesund, Molde og Kristiansund. Gjennom samarbeid mellom byene og fylkeskommunen om kompetanseheving på byutvikling og realisering av lokale tiltak, skal byene gradvis utvikle en større grad av urbanitet og attraktivitet. Disse tiltakene skal være forankret i kommuneplanene og fylkesplanen for Møre og Romsdal. Som prosjekteier har fylkeskommunen også opprettet en felles læringsarena for de tre byene, der de møtes og utveksler fagkompetanse og lærer av hverandres erfaringer. Målet med prosjektet er å styrke

hele regionen Møre og Romsdal. Slik kan byene sammen med omlandet bidra til at Møre og Romsdal opprettholder og utvikler vekstkraften i regionen.

For å lykkes med arbeidet i Byen som regional motor er det viktig å få til godt samarbeid lokalt med andre som også jobber med regional utvikling, for eksempel kommunene, Byregionprogrammet, Bypakkene og andre aktører. Med utgangspunkt i planer for en helhetlig byutvikling, kan man få til synergieffekter gjennom et bredt samarbeid. Møre og Romsdal fylkeskommune kan bidra med fagkompetanse, fasilitering av prosesser og økonomisk støtte.

¹ Aktuell litteratur: *Cities As Engines of Sustainable Competitiveness*
– Leo van den Berg m.fl. (Euricur 2014)

Prosjektorganiseringen

Styringsgruppa for Byen som regional motor består av ordførere og rådmenn i Ålesund, Molde og Kristiansund, samt fylkesordfører og fylkesrådmann, NHO og LO. Hver by har opprettet en lokal arbeidsgruppe som skal planlegge og jobbe med konkrete sentrumstiltak. Fylkeskommunens prosjektleder har tett kontakt med de lokale arbeidsgruppene, og har også ansvar for å organisere arbeidet internt i fylkeskommunen. Fylkeskommunen opptrer som en samarbeidsaktør og tilrettelegger av arbeidet på alle nivåer.

Datagrunnlag og forankring

Prosessen og aktuelle problemstillinger har konsentrert seg om byene - bykommunen som organisasjon og byen som lokalsamfunn. Problemstillinger knyttet til sentrale reformer som «Bypakkene», «Kommunereformen», «Byregionprogrammet» og «Samhandlingsreformen» har vært drøftingstemaer underveis i prosessen.

Datainnsamling og bearbeiding har tatt utgangspunkt i – og basert seg på byenes planstrategier, langsiktig del av kommuneplan, relevant offentlig statistikk, intervjuer og dialogmøter i de bylokale arbeidsgruppene. Disse arbeidsgruppene har også hatt flere møter i fellesskap og en av arbeidsgruppene har også invitert nabokommuner, næringsliv, organisasjoner og utdanningsinstitusjoner for felles drøftinger og avklaringer av utfordringene og mulighetsrommene nærmere.

Hvordan lese og forstå denne oppsummeringen?

Denne rapporten skal lese som en oppsummering av de drøftelser og diskusjoner som er gjennomført med tanke på å komme frem til et grunnlag for strategiske valg for by- og regional utvikling. I tillegg til avklaringer og føringer i felles «Bymøtet», fylkeskommunal referansegruppe og prosjektgruppe, har byene hatt sine respektive arbeidsgrupper i arbeid med både faglige innspill og konkrete byvise tiltak. Disse arbeidsgruppene har hatt faglig støtte fra prosjektorganisasjonen og fylkeskommunen.

Metoder og tilnærming

Rapporten er utformet og basert på drøftinger og diskusjoner i byvise arbeidsgrupper, regional prosjektgruppe og regional referansegruppe. Føringer og innspill er også gitt fra «Bymøtet» og fra byenes administrative og politiske ledelse. For å få frem grunnlag for diskusjoner, refleksjoner og bevisstgjøring har vi benyttet ulike metoder og teknikker. Systematisk gjennomgang av bykommunenes formelle styringsdokumentasjon, status i bykommunenes planarbeid, rammebetingelsene i kommuneorganisasjonen for å drive lokalt utviklingsarbeid har vært sentralt i det innledende arbeidet. I tillegg har det blitt gjennomført flere byvandringar for å belyse konkrete utfordringer og mulighetsrom i de respektive byene og kvalitative intervjuer med nøkkelpersoner i byene både i og utenfor kommuneorganisasjonen. Det er også gjennomført studiebesøk i Sverige og Danmark supplert med faglige relevante innlegg og erfaringer knyttet til byutvikling og byplanlegging på både kort og lang sikt.

I hovedsak har de metodiske verktøyene og teknikkene vært vinklet inn mot

1. Byen som kommuneorganisasjon
2. Byen som lokalsamfunn og nærmiljø
3. Byliv, byrom og bygninger

Arbeidet i prosjektorganisasjonen har vært basert på ulike former for visualisering, arbeidsverksted og kreative teknikker for belysning og prioritering av byenes muligheter og utfordringer. Med utgangspunkt i de byvise enkelttiltakene og beslutningene, er tilnærmingen å se hvorvidt byene har noen felles utfordringer og styrker som kan løses og videreutvikles i fellesskap byene imellom evt også med involvering av fylkeskommunen.

Dette oppsummeringsdokumentet vil være grunnlag for forankring, drøftinger og avklaringer i byenes politiske organer med sikte på å gjøre sine kommende strategiske veivalg og tilhørende behov for kompetanseutvikling og faglig veiledning.

Byenes stedskapital og rammebetingelser for sin egen utvikling

Stedskapital innebærer det som er særskilt, karakteristisk eller det som gjør bykommunen og regionen ulik andre bykommuner og regioner. Kommunens og regionens "DNA" som samler både fakta og særtrekk i en helhetlig profil og som omfatter komparative fortrinn som må utnyttes. Men også mulige ulemper som må overvinnes eller kompenseres for.

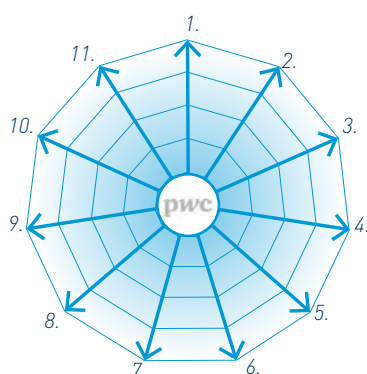
Kommunens stedskapital er belyst gjennom et sett av kategorier (8) og skal forstås som uttrykk for bysamfunnets samlede ressurser, beholdninger, verdier og aktivum. Dels har bykommunene styring og kontroll med utviklingen av disse, dels ikke. Bak de 8 kategoriene ligger 120 undervariabler som hver er utstyrt med 5 svarmuligheter. Kartleggingen av byenes stedskapital er tilrettelagt slik at byene skal kunne sammenligne seg med hverandre, lære av hverandre og utvikle seg gjennom dialog, refleksjon og spørsmål.

At kommuneorganisasjonen har nødvendige rammebetingelser, kapasitet og kompetanse for å planlegge, styre og utvikle et godt liv for sine innbyggere, er en forutsetning for å lykkes som kommune.

Sentrale verktøy som er brukt i kartlegging og drøftinger belyser i hovedsak følgende:

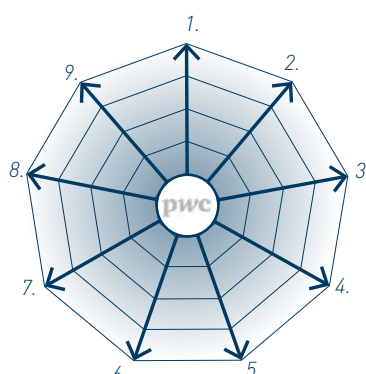
Byen som kommuneorganisasjon

1. Prioritering	6. Program / prosjektledelse
2. Ledelse	7. Utøvelse og risiko
3. Byens omdømme	8. Partnerskap
4. Samfunns-
messig innsikt	9. Eiendomer
5. Finansiell
situasjon	10. Personal
	11. Visjon

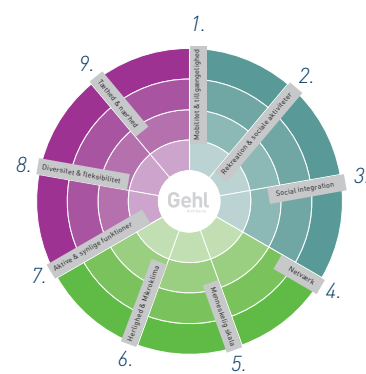
Byen som lokalsamfunn

1. Intellektuell kapital	7. IKT-kapital
2. Sosial kapital	8. Infrastruktur kapital
3. Miljøkapital	9. Muliggjørere
4. Kultur- og fritidskapital	
5. Medvirkning og politisk kapital	

Bylivsfaktor og bykvalitet

1. Mobilitet og tilgjengelighet	6. Herlighet og Mikroklima
2. Rekreasjon og sosiale aktiviteter	7. Aktive og synlige funksjoner
3. Sosial integrasjon	8. Diversitet og fleksibilitet
4. Nettverk	9. Tetthet og nærhet
5. Menneskelig skala	

Vi har gjort en kartlegging av hvorvidt byene som organisasjon er kapable til å ta hånd om byens utvikling på en god måte. Problemstillinger og kategorier som er vurdert i denne sammenheng:

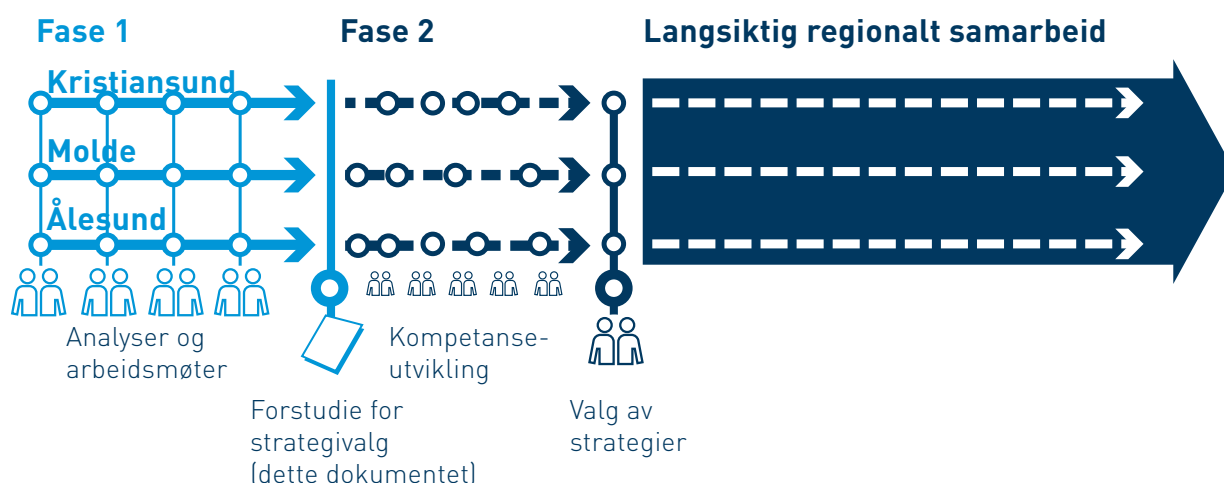
- Visjonsutvikling og hvordan det arbeides med dette området
- Omdømmebygging (branding) og hvordan det arbeides med dette området
- Handlekraft og evne til å prioritere og samordne sektorinteresser (også de statlige)
- Kommuneøkonomi - finansiell situasjon og evne til ressursstyring
- Lederutvikling og grad av myndiggjorte medarbeidere
- Personalutvikling, rekrutteringsstrategi, turn-over og sykefravær
- Eiendomsmassen - kvalitetsstandard og tilgjengelighet på formålsbyggene (universiell utforming)
- Partnerskap og samhandling med interessenter og investorer
- Kvalitetsutvikling, risikostyring og internkontroll
- Prosjekt- og prosesslederkompetanse for utvikling og systematisk gjennomføring av tiltak
- Oppfølgingsmåter og innsikt i endringer i omgivelsene, velferden og miljøet

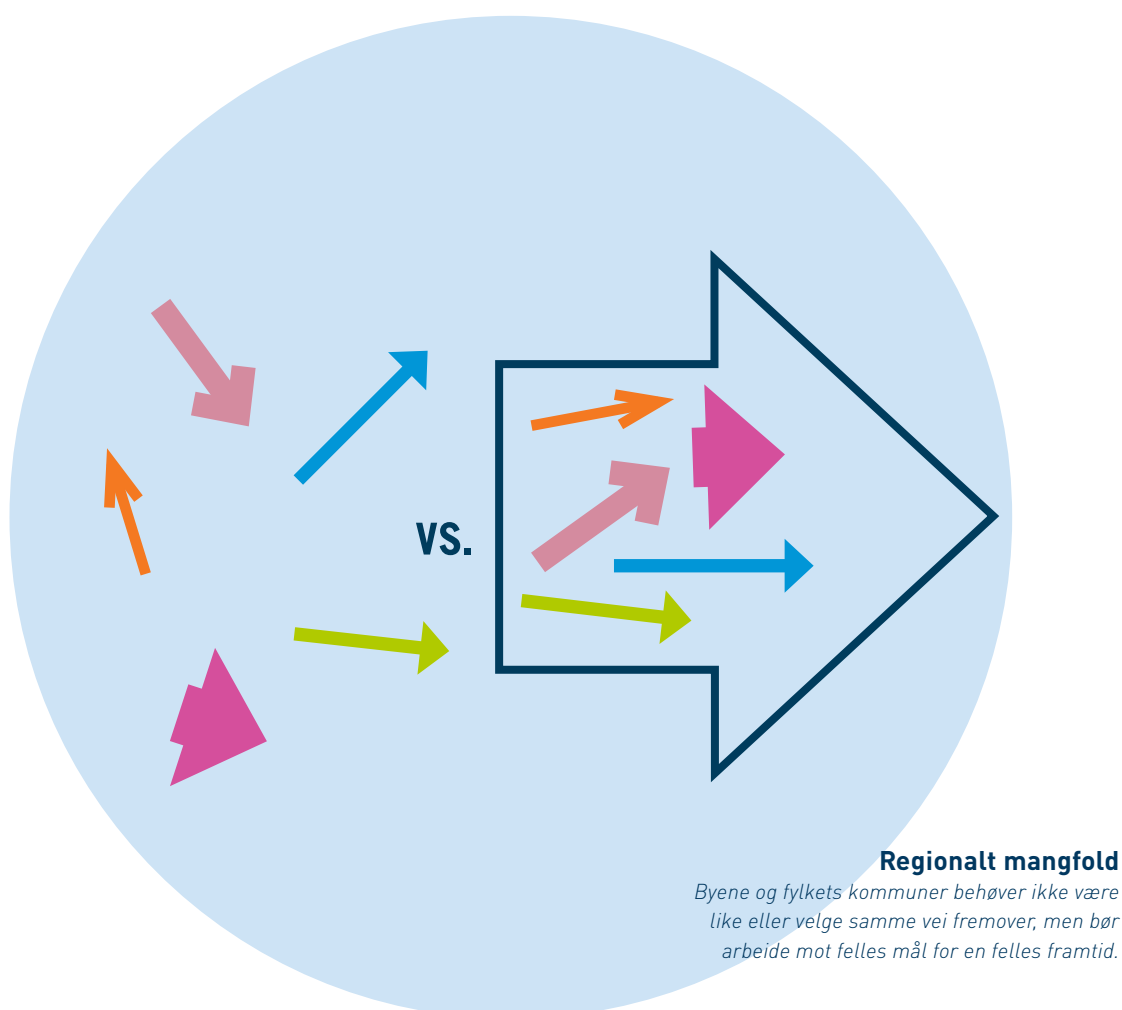
Stedskapital, byliv og bykvalitet

En rekke arbeidsverksteder har blitt tilrettelagt og gjennomført parallelt per by og med fokus på byliv, byrom og bebyggelse. Målsettingen har vært å belyse sammenhengen mellom byenes stedskapital, kapabilitet og de kvalitative og opplevelsesmessige egenskapene byene har. Arbeidsgruppene i byene har løftet frem styrker og utfordringer i sine respektive byer når det gjelder byliv, byrom og bebyggelse. Arbeidsgruppene har videre også arbeidet med visjoner for bykjernenes fremtidige byliv og definert et antall pågående og planlagte prosjekter som det kan jobbes videre med i prosjektet «Byen som regional motor».

Starten på en prosess – et grunnlag for strategivalg

I 2014 ble prosjektet “Byen som Regional motor” initiert av Møre og Romsdal fylkeskommune. Hensikten med prosjektet var å styrke byene Molde, Kristiansund og Ålesund som motorer for hele Møre og Romsdal fylke. I løpet av året som har gått, er det gjennomført byvandring, kartlegginger, intervjuer, analyser, arbeidsmøter med både ansatte og folkevalgte fra de tre bykommunene og fylkeskommunen. Temaene i arbeidet har vært konkrete byvise tiltak, men også byovergrepene forhold og innsatser. Dette dokumentet summerer opp prosessen så langt og danner grunnlag for valg av strategiske handlinger for byutvikling og regional utvikling. Oppsummeringen legger grunnlaget for videre dialog og diskusjoner med byenes nabokommuner, samarbeidet byene imellom og forholdet til fylket som region. I dette dokumentet er det også formulert forslag og innspill til en slik videreføring.

Samarbeid og mangfold mellom by, land og region

Den regionale utviklingen må bygge på et likeverdig og velfungerende samarbeid mellom de sentrale aktørene i regionen, som kommuner, fylkeskommunen, næringsliv, utdanningsinstitusjoner og interesseorganisasjoner. Profilerte og innflytelsesrike enkeltpersoner kan også ha en sentral rolle i en slik utviklingsprosess. Å utvikle felles mål og verdier kan leve side om side med konkurrerende aktiviteter.

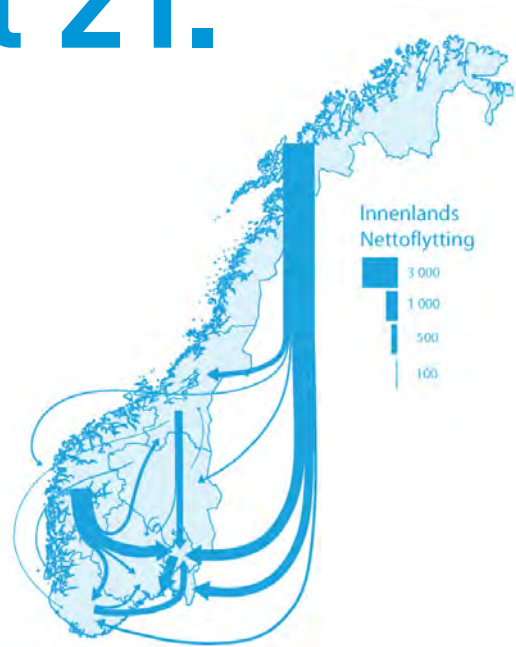
Konkurransen mellom byene, bygdene og kommunene bidrar til økt kvalitet og økt mangfold i både privat og offentlig tjenestetilbud gitt at man håndterer konkurransen med gjensidig respekt og forståelse. Det handler om at kommunene stimuleres til å konkurrere på egne premisser, at man støtter opp under lokal egenart og at man videreutvikler egne styrker og

kvaliteter. Et samarbeid om felles mål, visjoner og kjerneverdier i regionen skal på denne måten kunne styrke både de enkelte lokalsamfunn og fylket som helhet.

Å utforme strategier gjennom «Byen som regional motor» handler ikke om å skape likhet, men å støtte opp om en utvikling av mangfoldet i regionen. Derfor har denne prosessen og dette dokumentet konsentrert seg om både byen som lokalsamfunn, byene som kommunale organisasjoner og mulighetsrommet for regional tenkning i fylket. Oppsummeringen trekker frem både styrker, fortrinn, muligheter og utfordringer som knytter seg til den enkelte by, men også fellesanliggende mellom byene og forholdet til fylket som helhet.

Regionen i det 21. århundre

Det regionale perspektivet blir mer og mer aktuelt i den økte konkurransen mellom byer og økt migrasjon i befolkningen både nasjonalt og internasjonalt. Byer og regioner konkurrerer i stor grad om å tiltrekke seg nye innbyggere og kvalifisert arbeidskraft gjennom å tilby livskvalitet og attraktive bo- og faglige arbeidsmiljøer.

Sentralisering mot Oslo og osloregionen

Både de tre byene og Møre og Romsdal fylke er i konkurranse om både attraksjon, kompetanse og oppmerksomhet. Denne konkurransen er særlig knyttet til aktører i Oslo og nærregionen rundt Oslo. Selv om demografi, bevegelser i populasjonen og investeringsattraksjon knytter seg til både Trondheim, Bergen og Stavanger, er det likevel det sentrale østlandsområdet som de tre byene og fylket bør ha sin oppmerksomhet mot. (se figur ovenfor fra SSB om innenlandsk nettoflytting)

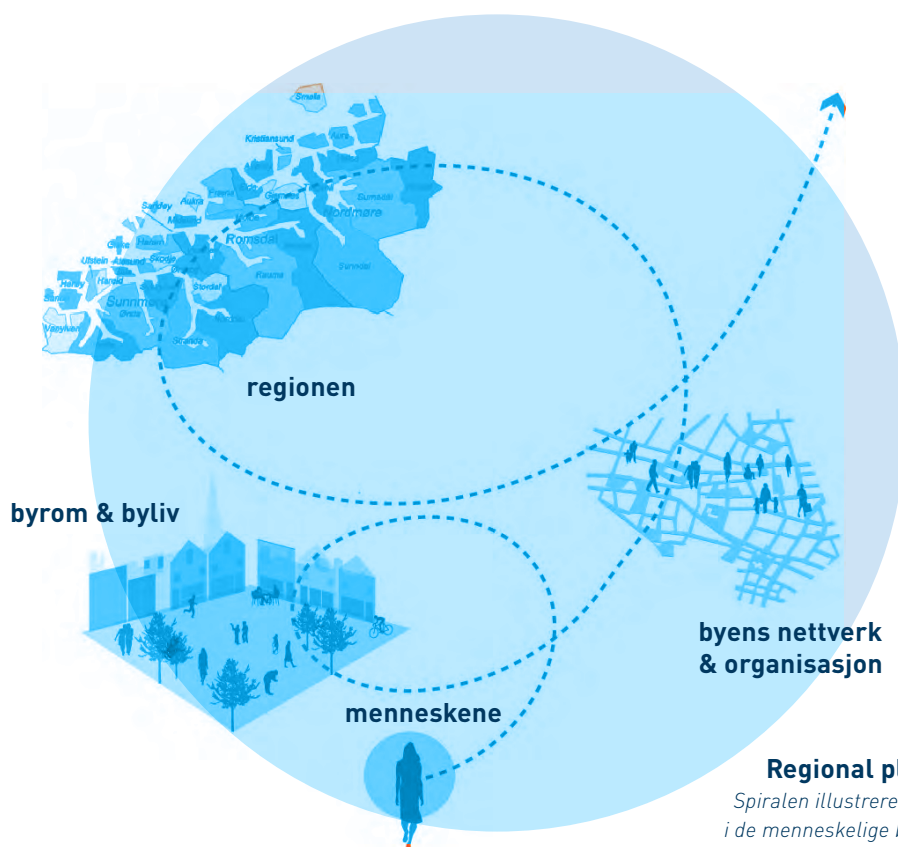
Møre og Romsdal - en flerkjerneregion

Til forskjell fra osloregionen er Møre og Romsdal en flerkjerneregion. Flerkjerneregionen har flere fordeler som for eksempel muligheten for å tilby en annen variasjon av opplevelser, bomiljøer og aktiviteter enn det et enkjerneneområde kan. Variasjonen gir forutsetninger for livskvalitet for det enkelte individ, men stiller også krav til at den regionale infrastrukturen er både effektiv og attraktiv slik at regionens samlede ressurser kommer det enkelte menneske til gode.

Sentrale statlige reformer og beslutninger

Det er særlig de statlige reformene og tiltakene «Kommunereformen», «Byregionprogrammene», «Bypakkene» og «Samhandlingsreformen» som by og regionutviklingen må ta hensyn til. Men andre sentrale beslutninger spiller også inn som «Politireformen», «Sykehusstruktur» og «Universitet- /høgskolestruktur». Disse involverer også byenes nabokommuner, forholdet til folkehelse og trafikal infrastruktur om enn i ulik grad og ulikt omfang.

«Kommunereformen» omhandler endringer i kommunestruktur og oppgaver for alle landets kommuner og fylkeskommuner, «Byregionprogrammene» omhandler samvirke mellom byen og dens nære kommunenaboer, «Bypakkene» omhandler hvordan byene best bør håndtere sin trafikale infrastruktur og endelig «Samhandlingsreformen» som omhandler arbeidsfordelingen mellom den statlige spesialisthelsetjenesten og den kommunale helse og omsorgstjenesten. En nedskalering av antall politidistrikter og en samordning av antall universitet/høgskoler er andre reformer som det må tas hensyn til i byenes og fylkets strategiske disposisjoner.

Regional planlegging i øyenhøyde

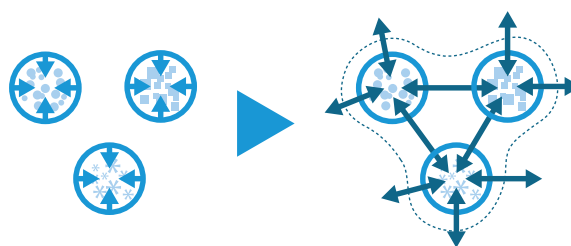
Spiralen illustrerer behovet av å ta utgangspunkt i de menneskelige behovene også ved planlegging på regionalt nivå for å skape livskvalitet for de menneskene som bor og arbeider i regionen.

Det regionale livet med mennesket i sentrum

En sterk og attraktiv region skaper ikke bare konkurransekraft og vekst i regionen og kommunene. Den bringer også med seg økt livskvalitet for enkeltmennesket. Gjennom økt mobilitet, sterke og effektive sammenhenger i regionen og god tilgjengelighet på hele regionens ulike tilbud, har vi muligheter til å søke vår bolig på drømmestedet, den mest interessante arbeidsplassen, den beste skolen og velferdstilbudet, det mest interessante kulturarrangementet i hele regionen. Med godt utbygd infrastruktur tilpasset alle, kan man også bedre dra nytte av de regionale ressursene i de enkelte kommunene og byene.

Byen er større enn bare seg selv!

En stor del av byenes og bykommunenes samlede ressurser ligger faktisk utenfor kommunegrensene til byene. Dette gjelder både fysiske ressurser, men også ressurser i form av mennesker og kunnskaper. Gjennom å se kommunens samlede ressurser i hele regionen og tilrettelegge for større samvirke med godt utbygd infrastruktur som er tilpasset alle, kan man også bedre dra nytte av de regionale ressursene i de enkelte kommunene og byene. Det regionale arbeidet må ha som siktemål å øke tilgjengeligheten til ressursene regionalt – gi nærhet til mennesker, møteplasser, naturopplevelser og valgmuligheter.

Mange av byenes ressurser ligger utenfor byene. Molde, Kristiansund og Ålesund har for eksempel "Trollstigen", men den ligger i Rauma kommune...

Regionalt samarbeid i flerkjerneregioner

Møre og Romsdal er en multi-kjerneregion akkurat som Skåne i Sverige og «Trekantområdet» på Jylland i Danmark. Alle disse regionene har de seneste årene arbeidet frem plattformer for sin utvikling med tanke på å inspirere og støtte opp under et kontinuerlig arbeid med å samordne, utvikle og styrke sin region. Nå også Møre Romsdal fylke.

Region Skåne: Strategier for Det flerkjernige Skåne

Det flerkjernige Skåne vil løfte og styrke Skåne sine muligheter. Målbildet har den regionale skala i fokus og tar sitt utgangspunkt i de forutsetninger som de fysiske strukturene kan skape. Dette med sikte på en bærekraftig utvikling av både økonomiske, økologiske og sosiale forhold.

I Det flerkjernige Skåne fungerer Skåne som en felles funksjonell arbeidsmarkedsregion uten merkbare administrative grenser. Det er mulig å bevege seg mellom tettstedene i Skåne på tilsvarende måte som mellom bydeler i en storbymetropol. Idéen bygger på et samarbeidende Skåne hvor samspillet mellom aktører og nivåer bidrar til at Skåne fungerer som en enhet. I 2010 ble det startet opp et arbeid med å utvikle felles strategier for Skåne og som hadde god kopling til den fysiske planleggingen. I januar 2014 ble det lagt frem fellesstrategier for Det flerkjernige Skåne.

<http://www.skane.se/webbplatser/strukturbild-for-skane/>

Trekantområdet: «Vår fremtid»

Trekantområdet består av seks kommuner som samarbeider om å bli det viktigste vekstsenteret i vestdanmark. På samarbeidets webside (se under) kan du finne de planer og strategier som samarbeidet bygger på. Trekantområdet er en dynamisk og innovativ byregion som på grunnlag av et tett samarbeid om vekst og næringsutvikling skal stå sterkt både nasjonalt og internasjonalt.

Fremtidens vekst blir konsentrert i og omkring storbyer og byregioner. Trekantområdet skal derfor styrkes som en sammenhengende byregion. Våre 2013 vedtok Billund, Fredericia, Kolding, Middelfart, Vejen og Vejle kommuner en felles vekststrategi, som fokuserer på et tettere samarbeid om nærings- og byutvikling, utdanning, kultur og infrastruktur. Trekantområdet har også utarbeidet en felles avtale om kulturutvikling, "Vår fremtid" samt en Planstrategi fra gjeldende fra 2011.

<http://www.trekantplan.dk/strategier/>

Møre og Romsdal fylke

Areal: 15.121 km²

Befolkning: 260.000 innbyggere

Kommuner: 36 st

Byer som regionala motorer:

Ålesund (45.030 innbyggere)

Molde (25.940 innbyggere)

Kristiansund (24.130 innbyggere)

Skåne, Sverige

Areal: 10.939 km²

Befolkning: 1.270.000 innbyggere

Kommuner: 33 st

Byer som regionala motorer:

Malmö (313.000 innbyggere),

Lund (114.300 innbyggere),

Helsingborg (133.000 innbyggere)

Landskrona (43.070 innbyggere)

Ystad (28.070 innbyggere)

Hässleholm (50.230 innbyggere)

Kristianstad (81.000 innbyggere)

Trelleborg (42.840 innbyggere)

Trekantsområdet, Danmark

Areal: 3.500 km²

Befolkning: 350.000 innbyggere

Kommuner: 6 st - Billund, Fredericia, Kolding, Middelfart, Vejen og Vejle

Byer som regionala motorer:

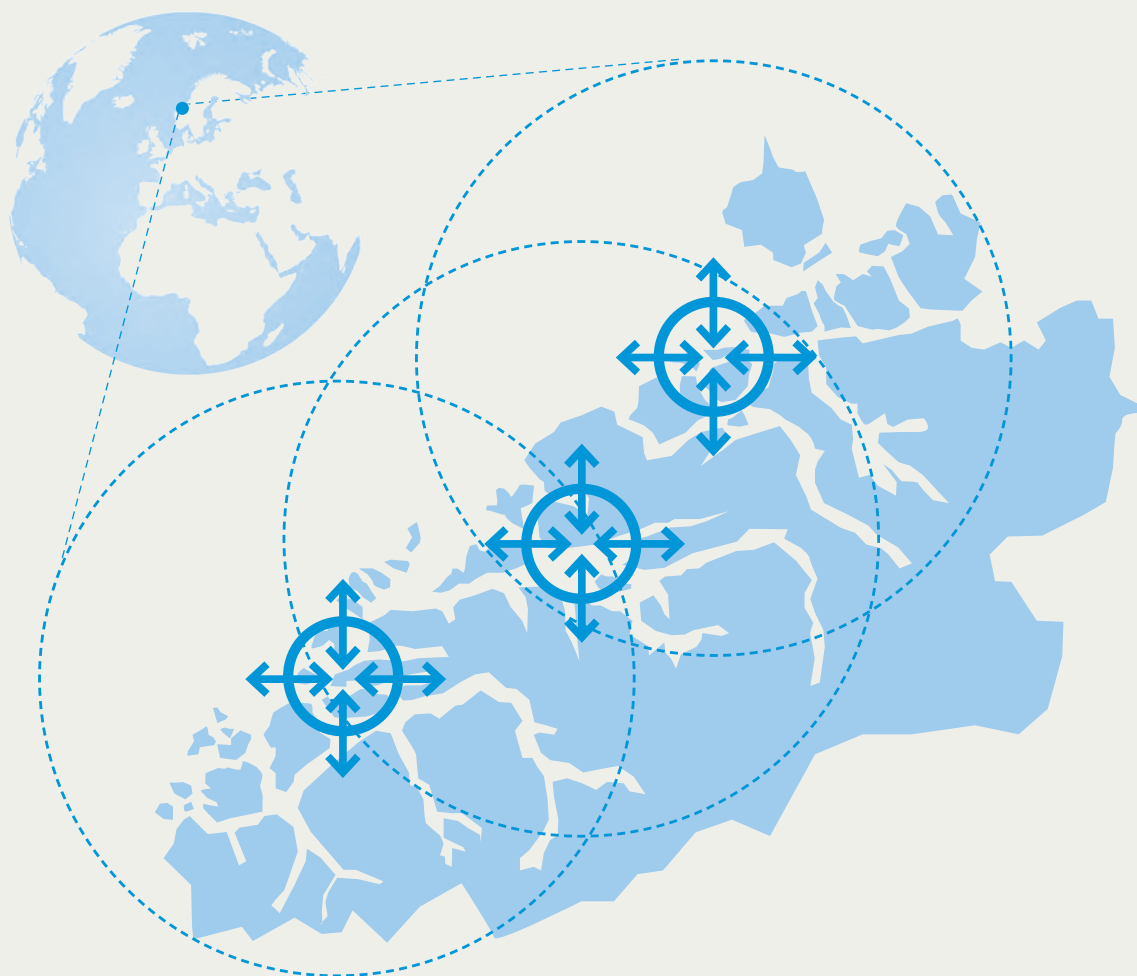
Vejle (50.000 innbyggere),

Fredericia (40.000 innbyggere),

Kolding (56.000 innbyggere)

Muligheter & Utfordringer i Møre og Romsdal

Internasjonalt er det et kjent fenomen at konkurransen mellom byer er langt mer fremtredende enn konkurransen mellom nasjoner og regioner. For å stryke hele regionen, bør byene vurdere den samlede kapasiteten og utvikle mulighetene samtidig som det blir samarbeidet om å møte felles utfordringer i å skape felles og samarordnet regional kraft. I dette kapitlet oppsummers utfordringer og muligheter i flere perspektiv; fylket som samfunn og som ser på hele regionens kraft, byene seg imellom, samt byen som lokalsamfunn og som konsentrerer seg om hva som er unikt og ulikt mellom de tre byene.

Byene seg i mellom og fylket som lokalsamfunn

Muligheter og utfordringer i Møre og Romsdal

En del muligheter og utfordringer ser ut til å være av felleskarakter i de tre byene; Molde, Kristiansund og Ålesund. De speiler på mange måter også hele regionens styrker og svakheter.

Muligheter

Byer og steder med ulike kvaliteter og særtrekk

Et av fortrinnene til Møre og Romsdal er regionens flerkjerner og store mangfold. De tre største byene har alle forskjellige identiteter og særtrekk. Med omlandets bygder, bygdebyer og naturområder kan de samlede regionale resursene representere store valgmuligheter for ulike livssituasjoner og har muligheter for å tiltrekke seg et mangfold av ulike interesser. Det gjelder for eksempel nye innbyggere, arbeidstakere, investorer, næringsdrivende og besøkende. I den grad man kan opptre som en samlet bo-, arbeidsmarkeds- og hverdagsregion samtidig som man videreutvikler byenes positive særegenheter, vil dette i sum også styrke og øke mulighetsrommet.

Flotte naturgitte egenskaper - en sterk region for innbyggere og reiseliv

Alle de tre byene er kystbyer og ligger ved utløpet av hver sine fjordsystemer. Alle tre har anløp av Hurtigruten og har egen flyplass med internasjonal aksess. Naturen omkring byene tilbyr både innbyggere og tilreisende store herlighetsverdier. Det arbeides aktivt og profesjonelt med utvikling av reiselivet i fylket. Selv om Nordmøre og Romsdal nylig har samlet dette arbeidet i et felles destinasjonsselskap, har man også to andre destinasjonsselskaper i fylket – Sunnmøre og Rauma. Gjennom å utvide og samordne samarbeidet, videreutvikle samspillet mellom by og natur og integrere herlighetsverdier i bykjernene, kan hele regionen styrke sin posisjon ytterligere overfor de ulike interessentene.

Sterkt internasjonalt orientert næringsliv med gründerånd

Alle tre byene er kjent for å ha et sterkt internasjonalt orientert næringsliv. Internasjonaliseringen og til dels globaliseringen er tiltakende og utfordrer byene både som vertskap, tilrettelegger og organisasjon. Utviklingen utfordrer også fylkeskommunens rolle som regional koordinator og pådriver for gode rammebetingelser for den del av næringslivet som gradvis internasjonaleseres. Høgskolene og FoU-miljøene på sin side konkurrerer allerede både om studenter, forskere og lærerkrefter på den internasjonale arenaen. Byenes politiske og administrative lederskap har i liten grad tatt inn over seg at de har en sentral rolle her. De har heller ikke blitt utfordret i nevneverdig grad av næringslivet selv slik at satsingen får nødvendig forankring og tyngde og slik at den gir praktiske resultater.

Utfordringer

Byer konkurrerer og fylket fremstår ikke samstemt

Tradisjonelt har de tre byene konkurrert seg imellom om oppmerksomheten, investorer, besøkende og innbyggere. Fylket og dets regioner har vært mindre promotert – kanskje med unntak av Sunnmørsregionen. Den samlede regionale kraften i Møre og Romsdal er som en følge av bl.a. bykonkurransen svak og lite identitetsskapende. Også mellom by og nabokommuner finnes det konkurranse som styrker denne effekten. Perspektivet på og kraften i fylket som helhet blir følgelig fragmentert.

Transportutfordringer og bildominans i fylket

Hele regionen har en utfordring i at den har en bosetting som er spredd på mange øysamfunn, langs mange fjordsystemer og i et mangfold av bygder. Lang avstand i tid og rom mellom bygd og bysamfunn og lav befolkningstetthet skaper stort behov for privatbil og vansker med å etablere grunnlag for kollektivtransport. Dette speiles også i de tre byene som alle har innslag av bildominerende miljøer. Disse skaper barrierer i bykjernene og utgjør en særlig utfordring i å etablere hensiktsmessige gang og sykkelnettverk. Bykjernene har ellers store muligheter for å etablere slike nettverk fordi bykjernene er preget av konsentrasjon med korte avstander mellom viktige funksjoner og attraksjoner

Utflytting av ungdom og få flytter tilbake

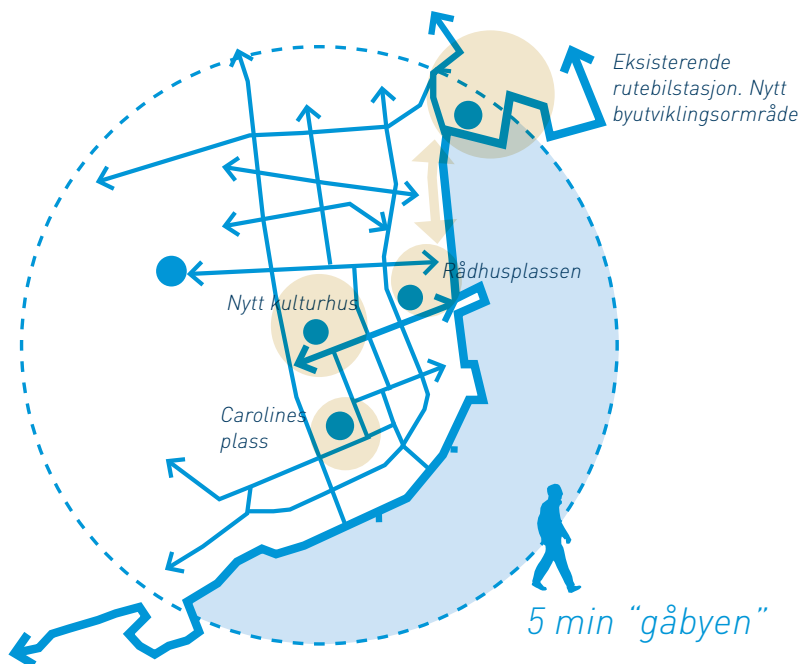
Alle tre byene og fylket som helhet hadde i 2013 sterk netto folketallsvekst om enn noe mindre enn de foregående årene. Nabokommunene til byene hadde en relativ sterkere vekst enn byene. Hovedårsaken ligger i lavere fødselsoverskudd og netto innvandring fra utlandet. Selv om byene stort sett har kjønnsmessig balanse blant sine innbygger, er det et relativt stort flyttetap i aldersgruppen 20 – 29 år. Også i bykjernene savnes det miljøer og aktiviteter som er tilpasset barn og unge. Høyskolemiljøene er lokalisert utenfor bykjernene og som medfører at man ikke kan utnytte disse miljøenes ressurser fullt ut og heller ikke tilby et attraktivt byliv for studenter. Byene og regionale myndigheter bør samarbeide om å bli mer attraktiv for ungdom og barnefamilier samt å integrere arbeidskraftinnvandringen bedre.

Byen som lokalsamfunn

Unik stedskapital i Kristiansund, Molde og Ålesund

En av regionens styrker er at de tre byene har forskjellig identitet og mulighetsrom. Utover de sterke sidene som byene har felles eksempelvis deres flotte beliggenhet mot sjø og fjord, svært kort avstand i tid og rom mellom byen og offentlig flyplass og byenes konsentrerte bysentra, så har hver by også sine særegne styrker. Disse kan videreutvikles og forsterkes med sikte på styrke fylkets attraktivitet som helhet. Det er ikke noe mål at alle tre byene skal bli like, men heller supplere og komplettere hverandre slik at de styrker regionen som helhet. Byen som regional motor skal kunne ivareta en særskilt rolle i regionen og tilby noe helt spesielt som de mindre bygdebyene i omlandet ikke har samme mulighet å skape.

Kristiansund Knutepunkt for olje og gass fra Norskehavet

Videreutvikling av byens stedskapital

Attraktive bysentra

- Mer effektiv og samordnet arealbruk gjennom interkommunal planlegging
- Byen har mange innbyggere som bor i sentrum / videreutvikle denne styrken
- Utvikle og bruke kunnskap om framtidige bostedsbehov for å gi større mangfold og mer tilpassede bosteder i byregionen
- Skape gode aktivitetssentra for hele regionen gjennom strategisk bruk i og nær byen
- Stimulere til byrom som gir mennesker estetiske opplevelser og legge til rette for fysisk aktivitet
- Bruke offentlige bygg, som for eksempel kultur- og opplæringsarenaer (opera, dans, foto), som viktige element i sentrumsutviklingen
- Utvikle sjøsida og havna til en attraksjon for bymiljøet og sentrum

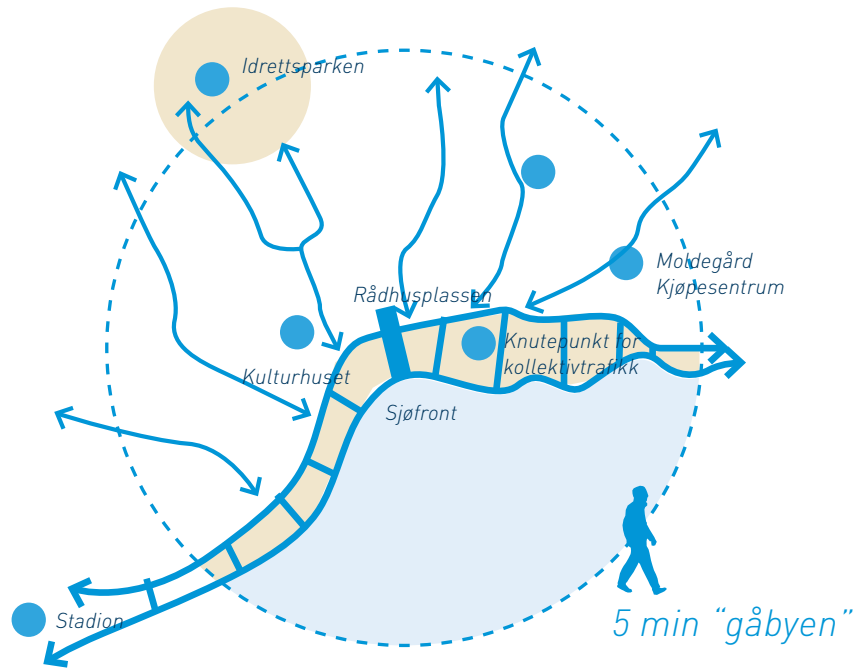
Kompetanse og forutsigbarhet

- Forebygge å være en konjunkturutsatt filialby
- Sikre byen høyere utdanningsnivå og tilgang på/etablering av kompetanseinstitusjoner for høyere utdanning

Samferdsel og kollektivsatsing

- I samarbeid med kommuner og andre skal kollektivandelen økes ved å gjøre det lettere og mer attraktivt å reise kollektivt både i og mellom fylkene
- Kollektivandelen skal økes til 15% i et 10-årsperspektiv
- Holdeplasser og annen kollektiv infrastruktur skal ha tjenlege fasiliteter, og samtidig medvirke til effektiv framføring av kollektivtrafikken

Molde Merkevaren «Rosenes by»

Videreutvikling av byens stedskapital

Attraktive bysentra

- Utvikle sjøsida til en attraksjon for bymiljøet og sentrum – et sentrum som er sørvendt mot fjellpanorama og ligger lunt til
- Utnytte byens mangfoldige og internasjonalt næringsliv, høye egendekning av arbeidsplasser og regionalt administrasjonssenter for stat og fylke
- Gassknutepunkt Nyhamna er en styrke for kommunen og hele moldere regionen
- Stimulere til byrom som gir folk estetiske opplevelser og legge til rette for fysisk aktivitet
- Bruke offentlige bygg, som for eksempel kultur- og opplæringsarenaer, som viktige element i sentrumsutviklingen
- Kommunen har moderne og godt vedlikeholdte formålsbygg
- Molde som eventby innen jazz, litteratur og fotball
- Frivillighetskultur
- Kjøpesentra er lokalisert nær bysentrum og byen fremstår som kompakt med nærhet til fjord, bolig og marka

Et samarbeidende kompetanse og utdanningsmiljø

- Bygging av nye skole- og kulturbygg skal styrke kunnskaps og kompetansemiljøene i sentrum
- Videreutvikle byens høyskole og FOU-miljø

Samferdsel og kollektivsatsing

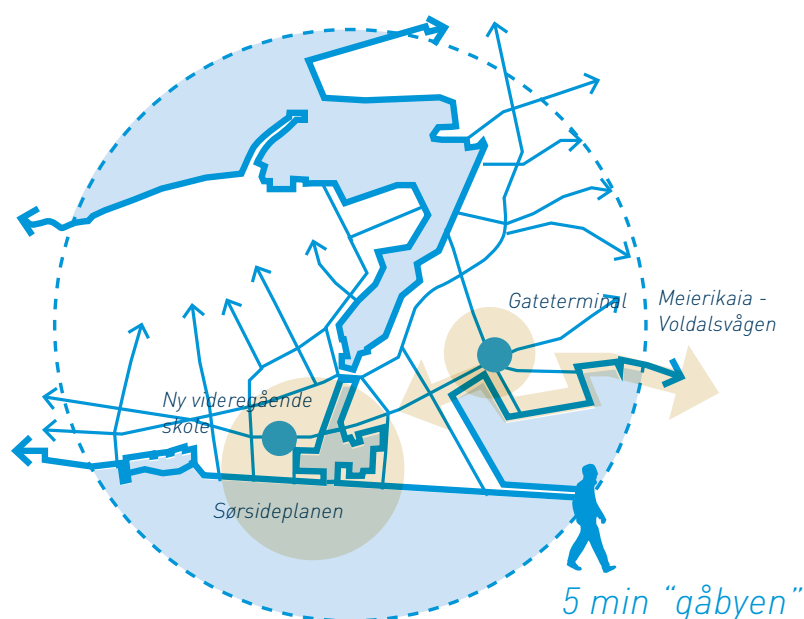
- Vegsystemet, tilretteleggingen for gående og syklende og kollektivtilbudet er en prioritert utfordring for byen
- Det er planlagt utviklet et sammenhengende gang- og sykkelveinett som vil medvirke til trygghet for gående og syklende, bedre folkehelse og bedre fremkommelighet i byen

Andre utfordringer

- Behovene for rimelige og sentrumsnære boliger
- Byen har en anstrengt kommuneøkonomi
- Adelen yngre i populasjonen er for liten

Ålesund

«Jugendbyen; arkitektur, kulturmiljø og urban puls»

Videreutvikling av byens stedskapital

Attraktive bysentra

- Redusere miljøbelastningen som følge av biltrafikk i bysentrum
- Legge til rette for byutvikling ved å frigjøre sentrumsnære områder til nye og attraktive byfunksjoner
- Skape forutsigbarhet og gode rammebetingelser for næringslivet i bysentrum
- Hindre brukerkonflikter og legge til rette for en bedre og mer fleksibel bruk av bysentrum.
- Samspillet mellom det historiske bysentrum og handelscenteret Moa skal utvikles og avklares
- Sikre at intensjonene i sørsideplanen og verneplan ivaretas ved utbygging av sørsida og tas med inn i ny sentrumsplan.
- Innpasse funksjoner som forsterker byens historiske rolle som et urbant samlingspunkt for Sunnmøre
- Stimulere til byrom som gir folk estetiske opplevelser og legge til rette for fysisk aktivitet

Bevaring av Ålesunds kulturmiljø

- Sikre forsvarlig og helhetlig forvaltning av byens bygnings- og kulturmiljø som har nasjonal og internasjonal verneverdi

Bærekraftige transportløsninger

- Øke kollektivtrafikkbruken, redusere bilbruk.
- Gjøre byen mer tilgjengelig for alle
- Betjene ny vg. skole og kulturskole i bysentrum
- Oppfylle krav til universellutforming

Gang- og sykkelseting

- Redusere bilbruk
- Etablere bedre forbindelser mellom randområdene og bysentrum

Byene som kommuneorganisasjon

Kommuneorganisasjonenes kapasitet og kompetanse for strategisk byutvikling - Kristiansund, Molde og Ålesund

Basert på våre kartlegginger, har hver by fått en indikasjon på hvor de har sine styrker og utfordringer som kommuneorganisasjon. Kommuneorganisasjonen med alle sine ansatte og offentlige oppgaver er også en sentral aktør i byens samlede stedskapital. Kartleggingen og bearbeidingen av resultatene har gitt bygruppene drøftingsgrunnlag for å konsentrere seg om sentrale utfordringer i sine respektive kommuneorganisasjoner, gjøre sammenligninger byene seg imellom og på det grunnlag foreta prioriteringer. Resultatene er brukt med tanke på «benchlearning» fremfor «benchmarking» byene imellom.

Kristiansund

Fremtredende positive trekk

Kommunen har over tid arbeidet systematisk, involverende og helhetlig for å utvikle kommunens visjon og omdømme. Markedsføringsfunksjonen er godt ivaretatt. Dette arbeidet speiles også i den strategiske delen av kommuneplanen og hvordan det jobbes med denne. Det jobbes systematisk og langsiktig med utvikling av kommunens lederskap og da i nært samarbeid med Molde. Kommunen har gjennom Byregionprogrammet etablert et nært utviklingsarbeid og samarbeid om tjenesteyting, nærings- og arealutvikling med sine nabokommuner.

Fremtredende utfordringer

Kommunen synes å ha sine utfordringer når det gjelder å prioritere på hvilket nivå tjenesteytingen skal ligge og hvordan drive systematisk resultatoppfølging. Det samme gjelder å prioritere blant sine investeringsbehov og definere målene for disse. Selv om det jobbes formålstjenlig med lederutvikling synes det likevel være behov for å styrke det folkevalgte og administrative lederskapets visjonære egenskaper og handlekraft. Med tanke på målrettet byutvikling er det en særlig utfordring at kommuneøkonomien er svak¹ og at det er betydelig økonomisk overforbruk på viktige områder.

Molde

Fremtredende positive trekk

Kommunen har over tid arbeidet systematisk, involverende og helhetlig for å utvikle kommunens visjon og omdømme. Merkevaren «Rosenes by», systematisk samarbeid med næringsliv, høyskole og kulturliv støtter opp under omdømmebyggingen. Det jobbes systematisk og langsiktig med utvikling av kommunens lederskap og da i nært samarbeid med Kristiansund. Kommunens arbeid i partnerskap med næringsliv, høyskole og ROR fremstår som en styrke og innbyggernes tilfredshet med kommunens rolle – og innsats i lokalsamfunnsutviklingen gir god score på resultatmålinger. Kommunen har høy standard og god tilgjengelighet på sine formålsbygg som følge av godt vedlikehold, jevnlig oppgradering og tilpassing til nye krav.

Fremtredende utfordringer

Kommunen synes å ha utfordringer når det gjelder å prioritere og resultatoppfølge på hvilket nivå tjenesteytingen i kommunen skal ligge. Selv om det jobbes formålstjenlig med lederutvikling synes det likevel være behov for å styrke det folkevalgte og administrative lederskapets handlekraft og evne til å opptre mer samlende. Det synes være en utfordring for kommunen at både sykefravær og «turn-over» blant de ansatte ligger relativt høyt. Med tanke på målrettet byutvikling er det en særlig utfordring at kommuneøkonomien er svak² og at det er betydelig økonomisk overforbruk i viktige sektorer i kommunen.

Ålesund

Fremtredende positive trekk

Kommunen har involvert seg i en rekke lokale og regionale partnerskap med andre myndighetsorganer, organisasjoner og høyskole/FoU-miljøer. Disse partnerskapene synes være godt koordinerte og effektivt organisert. Kommunen har allsidig og god kompetanse innen fysisk planlegging og er godt skolerte på nye prinsipper for prosessledelse av lokalsamfunnsutvikling. I dette ligger også at kommunen har god styring på måloppnåelse, økonomi og fremdrift av sine større investerings og utviklingsprosjekter. Kommunens markedsføringsfunksjon og kompetanse rundt denne er også godt ivaretatt og kommunen har positive erfaringer med gjennomføring av jevnlig innbyggerundersøkelser.

Fremtredende utfordringer

Kommunen arbeider med å få på plass en visjon og, en helhetlig strategisk plan for sin byutvikling. Det ligger en klar utfordring i å forankre en slik felles strategi blant alle aktører som vil delta i videre utvikling av sentrum. Kommunen mangler opplegg for effektmålinger av sitt omdømmearbeid. Det synes være et gjennomgående trekk at kommunen har vært for introvert når det gjelder sitt samspill med omgivelsene, særlig gjelder dette samhandlingen med nabokommunene. På personalsiden har kommunen utfordringer knyttet til strategier for å rekruttere og videreutvikle personell og sykefraværet ligger relativt høyt i kommunen. Kommunen synes ha en særlig utfordring når det gjelder vedlikehold, tilgjengelighet og oppdateringer av sine formålsbygg. Med tanke på målrettet byutvikling er det en særlig utfordring at kommuneøkonomien er svak³ (ROBEK) og at det har vært et betydelig økonomisk overforbruk i viktige sektorer i kommunen.

² KOSTRA 2014

³ Jfr også KOSTRA 2014

Byene seg i mellom og fylket som helhet

Muligheter for utviklingen av felles innsatsområder

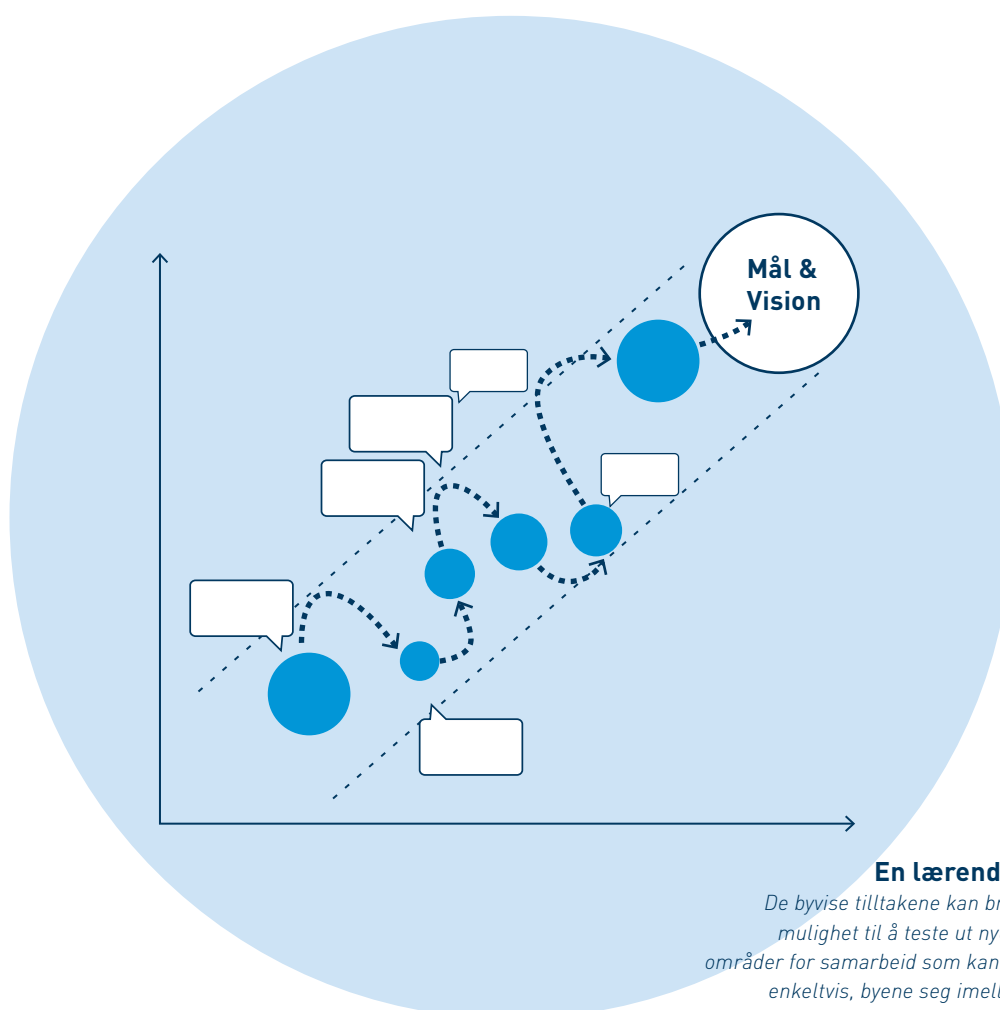
Arbeidet med de byvise tiltak, utfordringer og muligheter gir også rom for å belyse felles fortrinn og felles utfordringer som med fordel kunne håndteres og løses i et mer regionalt perspektiv. Dette kan være samarbeid om tiltakenes art og innhold, behov for å etablere spesielle kompetansemiljø, behovet for tverrfaglighet og innovasjon, behov for utvikling av særskilt spesialkompetanse og behovet for å gjøre felles markedsføring og profilering utover regionen gjennom nasjonale og internasjonale fremstøt. Det kan være at muligheten for å realisere slike perspektiver ligger noe frem i tid og vi nøyer oss derfor å belyse noen muligheter og utfordringer.

Sterk på ledelse og plankompetanse, men vanskeligheter med å få det til.

Det kan synes som et paradoks at byene har sin styrke i lederkompetanse, partnerskap og planlegging, samtidig som man ikke evner å få gjennomslag for tiltak og utvise handlekraft for gjennomføring. Mengden av planer, prioriterte målsettinger og innspill fra interessenter kan være noe av forklaringen. Man vil for mye, vil tilgodese for mange interessenter på en gang og har styringsmessige utfordringer i administrativ og folkevalgt prioritering av ressursbruken. Byene har også sine utfordringer på personalområdet når det gjelder systematisk kompetanseutvikling, sykefravær og «turn-over» samt at kommuneøkonomien er gjennomgående svak. Den daglige bynære driften dominerer i ressursbruken på bekostning av utviklingsarbeid, strategiske analyser og utadrettet relasjonsbygging nasjonalt og internasjonalt.

Samfunnsøkonomi og næringslivsutfordringer

Å være vertskap for et stadig mer internasjonalt orientert næringsliv, fordrer aktivt engasjement, strategiske tilpasninger og tilrettelegginger fra kommunenes side. I vertskapsbegrepet ligger også promotering av byene internasjonalt med sikte på å gjøre seg attraktiv for internasjonale investeringer. På dette området kunne byene med fordel samarbeide mer innovativt, systematisk og forpliktende om sin strategiske satsing. Lokalt vil tilretteleggingen for et lønnsomt næringsliv fordre nær kontakt mellom kommunen, academia og næringslivet selv med sikte på å stimulere til innovative nyetableringer, bedriftsuniversitetstiltak og profilerte nærings-/kompetanseklyster.

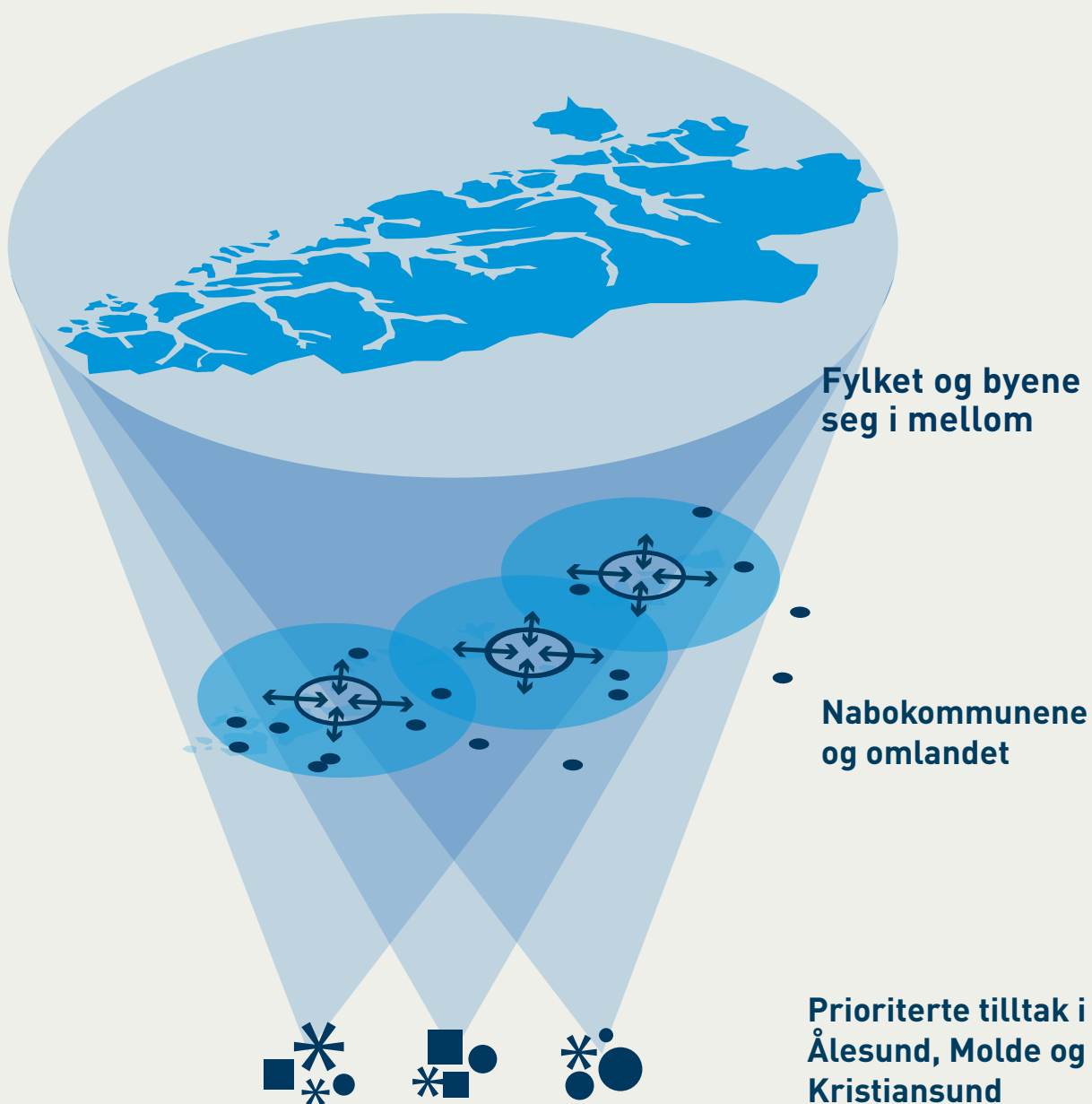
Regionale IKT-løsninger i fylket

Alle tre byene synes ha velfungerende driftsmessige løsninger innen IKT, men synes i liten grad være samordnet på tvers av byregionene. Felles prinsipper og strategier for investering i høyhastighets digital infrastruktur for hele regionen kunne være et nyttig samarbeidsprosjekt for å hindre sårbarhet, sikre effektiv kommunikasjon i hele fylket og oppnå økonomiske stordriftsfordeler. Lokalt har byene utfordringer når det gjelder utvikling og innføring av ulike «smart city concepts» som eksempelvis «velferdsteknologi», «fjernstyring», overvåking, felleskabling og etablering av trådløse nettverksstasjoner i de respektive byene.

Sosial kapital

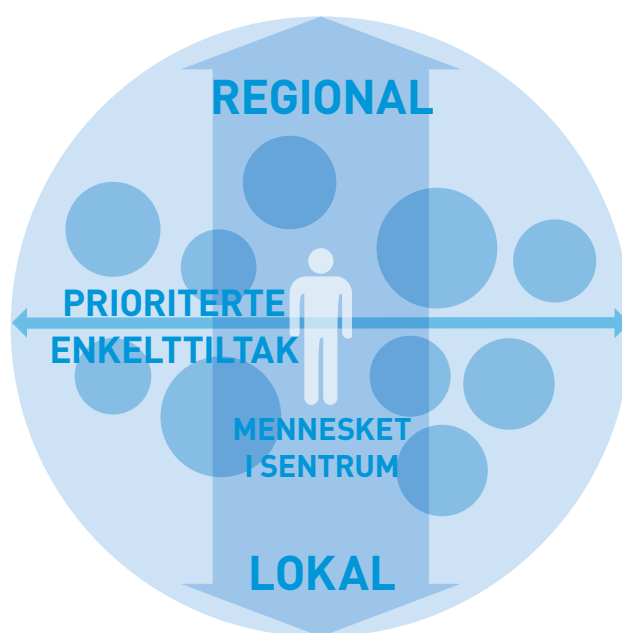
Hvordan det jobbes med å få på plass en inkluderings- og utjevningsspolitikk som omfatter likestilling, mangfold og integrering av sosialt utsatte grupper vil kunne være et egnet felles utviklingsprosjekt for alle de tre byene. I et slikt mandat kan man med fordel også trekke inn målrettet arbeid for å skaffe lønnet arbeid til unge arbeidstakere, utviklingen av boligsosiale handlingsprogrammer og utvikle effektive samarbeidsopplegg mellom byen og tredje sektor. Byene har ulik forekomst av alvorlig voldskriminalitet. Med sikte på å utvikle byen til et fortsatt trygt sted å ferdes, vil samarbeid med de respektive politidistrikt også kunne innlemmes i et felles mandat for å styrke byenes sosial kapital.

Enkelttiltak i byene **for å styrke det regionale og lokale**

Kristiansund, Molde og Ålesund har valgt ut et antall strategisk viktige prosjekter som har sterk lokal og regional betydning samtidig. De byvise tiltakene kan samlet styrke og øke kvaliteten for både den enkelte byen og dens innbyggere, byens nabokommuner, samarbeidet de tre byene seg i mellom og for hele fylket. Alle de prioriterte tiltakene har en sterk kopling til de tre innsatsområdene som er anbefalt for å skape sterkere fellesskap og prosjekter. Gjennom å styrke de byvise tiltakenes tilknytning til regionale satsinger, med økonomisk og kompetansemessig støtte fra fylkeskommunen, kan tiltakene også tjene som et første steg mot å styrke det regionale fellesskapet og også byen som regional motor.

Regional kraft i lokale enkelttiltak

Anbefalinger til fortsatt arbeid med de byvise enkelttiltakene

Se sammenhengen mellom prosjektene

Kople sammen de enkelte prioriterte tiltakene i hver by og sett dem inn i et helhetlig perspektiv. Konkretiser og synliggjør hvilke merverdier og synergier som kan skapes tiltakene i mellom og hvordan de samlet kan fungere som katalysator for fortsatt byutvikling. Avklar hvilke koplinger tiltakene har til planer og målsettinger i nabokommuner, regionale instanser og i fylkeskommunen.

Styrk det regionale perspektivet

Tydeliggjør og styrk sammenhengen mellom den lokale og den regionale betydningen for de prioriterte tiltakene. Hvilke utvidelses- og utviklingsmuligheter har tiltakene, hvilken strategisk betydning har bytiltakene for nabokommunene og hvordan kan ytterligere og nye dimensjoner tilføres som styrker den regionale betydningen?

Test ut nye metoder og samarbeid

Bruk prosjektene som et strategisk verktøy for å teste ut nye metoder og arbeidsmåter for samarbeid byene seg i mellom, med omlandskommunene og med andre sentrale og aktuelle aktører. Organiser samarbeidet etter et Penta Helix-prinsipp jfr. modellen på side ???. Lag opplegg for følgeevaluering av forsøkene med sikte på kompetanseutvikling og læring.

Sett innbyggeren i fokus

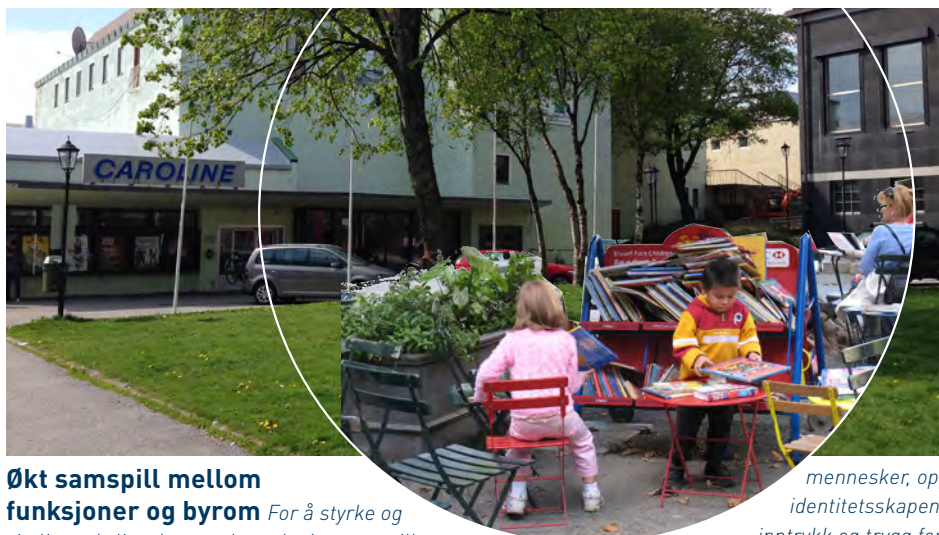
Involver innbyggerne i prosjektene gjennom aktiv mobilisering, dialog og reell deltakelse. Bruk midlertidige tiltak og forsøk som dialogverktøy i skala 1:1. Analyser effekter knyttet til bylivet og brukeratferden i byen før og etter prosjektgjennomføringen. Bruk resultatene til å formulere konkrete mål og fremgangsmåter. Mål effektene systematisk med sikte på læring og identifisering av suksessfaktorer.

Innbyggerdialog - De regionale byrommene

Det regionale perspektivet er lite konkret og begripelig for innbyggere flest. For å sikre mer begripelighet, forankre diskusjonen og involvere flere i denne, vil vi tilrå at det etableres et eller flere bevisstgjørende kommunikasjonsprosjekter som

retter seg inn mot regionens fremtidige muligheter og utfordringer. Resultatene fra disse prosjektene speiles og spores i de fylkeskommunale og byvise plan og styringsdokumenter og legges til grunn for strategiske prioriteringer.

Økt samspill mellom funksjoner og byrom

For å styrke og vitalisere bylivet kreves det et bedre samspill mellom byrommenes utforming, aktører som ferdes i disse og sentrale funksjoner i bebyggelsen omkring. Engasjerende aktiviteter, mange

mennesker, opplevelser av estetisk vakre identitetsskapende omgivelser, mangfold av inntrykk og trygg ferdsel i byrommene vil i god samordning og avstemthet virke stimulerende og vitaliserende på bylivet.

Test ut, lær og skap begeistring

For å sette fokus på og skape bevissthet omkring bykvalitet og byliv i sentrum, anbefaler vi at hver by i sin videreføring av byutviklingsprosessen identifiserer et visst antall midlertidige pilotprosjekter hvor man

tester ut nye idéer og innovative tiltak, evaluerer disse systematisk og lærer av hverandres konkrete resultater. Læringen kan med fordel også publiseres offentlig, gjøres tilgjengelig i de øvrige byene og overfor regionale myndigheter.

Kristiansund

Prioriterete tiltak

Kristiansund har en styrke i sine kulturtilbud og er en by med sterk frivillighetsånd. Kulturelle funksjoner spiller en særskilt rolle i det tilbudene brukes både lokalt og regionalt. Bruk kulturen som drivkraft for mer byliv og sett fokus på et bedre samspill og en bedre sammenheng mellom bebyggelse og byrom. Tenk ikke bare Kulturhus, men arbeid mot at hele byen kan bli en Kulturbym som gjennomfører byrom, aktivitetstilbud og prosesser i byen. Utviklingen av en ny sentrumplan med det symbolske "ankeret" har muligheter i seg til å knytte de forskjellige initiativene sammen og definere byrommets og gaterommets rolle, identitet og bruk.

Undersøkelsen kan også gi et tydeligere bilde på hvordan byrommet i Kristiansund kan få en større regional betydning.

Carolines plass har muligheter i seg til å bli en oase i byen. Plassen bør koples tett til det nye kulturhuset og bebyggelsen rundt.

Omdømmeundersøkelse

En undersøkelse som vil gi helt nye svar på spørsmålet: Hva slags rolle ønsker man at byen skal ha som regional motor, og hva leverer den i dag?

Carolines plass

En liten plass i sentrum avgrenset av kinoen, biblioteket, Grand hotell og en bolig/butikkbygning. I dag mest plen og parkering, lite attraktiv for opphold. Kartlegging av dagens aktuelle bruk, potensielle bruk, prøve ut fysiske installasjoner og grep, evt. kommunens første BID-ordning for drift og vedlikehold.

En utvikling av Rådhusplassen som en attraktiv møteplass kan fungere som en katalysator for en aktivisering av Kristiansunds sjø- og havneside.

Gateterminal for kollektivtrafikk og busstopp som bylivskatalysator og møteplass i sentrum.

Rådhusplassen - Rådhuskvartalet

Kristiansund kommune har kjøpt et nabobygg til Rådhuset og planlegger sammenbygging. Rådhusplassen fungerer i dag dårlig etter alle målestokker. Kartlegging av aktuell og mulig bruk, prøve ut fysiske grep og komme fram til en plan for ombygging der Kaibakken og Piren også inkluderes i plassdannelsen. Kommunens servicekontor skal lokaliseres her. Det er også behov for kollektivtrafikktilbud samt at kommersielle torgtilbud skal ha plass.

Ombygging fra rutebilstasjon til gateterminal

Devoldholmen - Nordmørskaja - rutebilstasjonsområdet er det sentrumsområdet som muliggjør større utbyggingsprosjekter. Vi forutsetter at framtidens kollektivterminal skal ligge her. De krav til areal og funksjonalitet som kollektivtrafikken har vil være førende på videre utvikling. Siden det alt står utviklere og venter på kommunal avklaring, ønsker vi å skynde på denne prosessen, som må skje i tett dialog bl.a. med fylkeskommunen som kollektivmyndighet og SVV som veieier. De løsninger som velges vil også gi føringer på videre sentrumsplanarbeid som busstopper ved Rådhusplassen og Kongens Plass.

Molde

Prioriterte tiltak

Molde har potentiale for å utvikle en sterk ungdomskultur, både gjennom sine eksisterende styrker og gjennom sine prioriterte tiltak. Tiltaket "de unge i sentrum" kan brukes til å knytte sammen de andre tiltakene for å utvikle en by som er mer attraktiv for barn og unge både lokalt og regionalt. Tiltakene kan også brukes som en mulighet for å styrke samarbeidet mellom byens frivillige organisasjoner og fritidskultur.

Sett ekstra fokus på hvordan sjøfronten kan styrkes som plass for lek og opphold for unge og til å bli en regional destinasjon.

Sjøfront Molde sentrum

Utredning/prosjektering av sjøfront: Prosjektering av sjøfrontutbygging fase II: utvidelse østover fra Rådhuset mot Moldeelva. Utredning og prosjektering av utforming og funksjonsinndeling av sjøfronten generelt.

Involvere og engasjere barn og unge til å teste ut nye tiltak i byen.

"Unge i sentrum"

Kartlegging av unges behov for aktiviteter og møteplasser i bysentrum, inkl. sjøfront og idrettspark. Inkl. fysisk lokalisering. Spesielt fokusområde: uorganisert og egenorganisert aktivitet.

Sikre at unge kan ferdes trygt til fots og med sykkel mellom byens destinasjoner.

"Det gylne triangel" – forbindelseslinjer i sentrum

Utpeke de beste kommunikasjonslinjene i bysentrum for gående og syklende, med utgangspunkt i eksisterende infrastruktur og utredninger. Fokusområder: 1. Sentrumskerne med Storgata, rådhusplassen/ rådhuset og sjøfront 2. Idrettsparken 3. Lingedalen/Moldegård (kjøpesenterområdet)

Styrk aktivitetsområdene som både regional og lokal destinasjon i byen. Utvikle møteplassene slik at folk kan møtes på tvers av generasjonene.

Idrettsparken

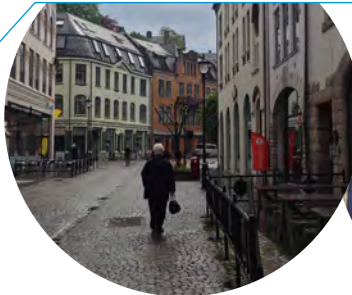
Del 1: Prosjektering av utendørs aktivitetsområder. Del 2: Utrede og skissere muligheter for bolig- og næringsareal i tilknytning til hovedaktiviteter i idrettsparken.

Ålesund

Prioriterte tiltak

Ålesund har mange eksisterende fysiske kvaliteter å bygge videre på. De fysiske forutsetningene finnes, men livet i byrommet savnes. Å koble hverdagsfunksjoner som ny videregående skole og kollektivtrafikkens stoppesteder tett på sentrum, er viktige tiltak som kan fungere som bylivskatalysatorer. Med fysiske begrensede muligheter for byutvikling er byen ekstra avhengig av gode forbindelser til sitt omland. Med en internasjonal orientert turisme, har byen særlig behov for å ha et internasjonalt perspektiv på sin utvikling. Samlet kan tiltakene få sentrum til å bli en enda viktigere regional og internasjonal destination og fungere som "fødselshjelper" i å prøve ut nye samarbeidsmetoder med andre byer, kommuner og aktører.

En "bylivsplan" for Ålesund sentrum og uteområder og uteområder i Sørsideplanen hvor en analyse av eksisterende byliv og ferdsel ligger til grunn for programmering av aktiviteter, gang og sykkelferdsel har mulighet for å tydeliggjøre bruk av byrommene, øke andre aktørers involvering og tydeliggjøre byens regionale møteplasser.

"Sørsideplanen"-uteområder

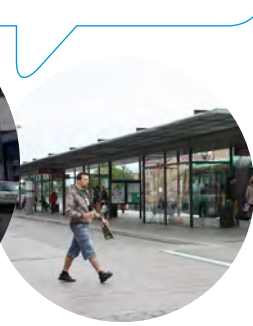
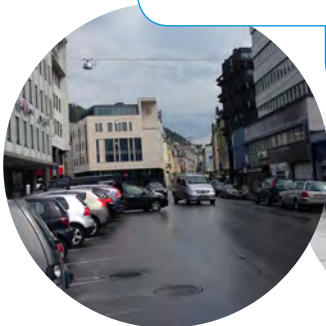
Videre arbeid med utvikling av kulturhavna og forbindelseslinjer /uterom som er viktige for å knytte det nye byutviklingsområdet tett sammen med øvrige deler av bysentrum.

Gatebruksplan Ålesund sentrum

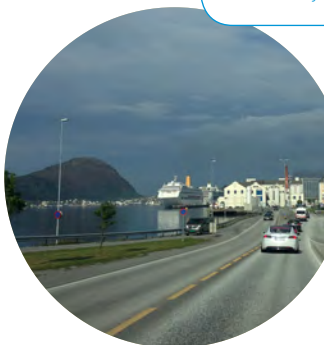
Del 1: Utarbeide "temaplan gatebruk" som angir et 3-delt gateromnivå for sentrumsområdet. Skal være en del av revidert kommuneplan (ferdig høsten 2015).

Del 2: Utarbeide samlet gatebruksplan for Ålesund sentrum.

Gateterminal for kollektivtrafikk kan bli en viktig bylivskatalysator i byen. "Superbuss"-konsept eller tilsvarende for å styrke koplingen mellom Moa, sentrum og Hessa.

Nye rekreative forbindelser langs sjøen skaper bedre tilgjengelighet mellom omlandet og sentrum, mellom byen og byens herligheter.

Ny kollektivtrafikkterminal Ålesund sentrum

Planlegging av ny gateterminal og nye servicetilbud for kollektivtrafikk: Etablering av ny kollektivtrafikkterminal i Keiser Wilhelmsgate til erstatning for eksisterende rutebilstasjon som omdisponeres til annen bruk. Planlegging av fysiske løsninger samt andre tiltak for å bedre brukeropplevelsen. Noen av tiltakene gjelder dermed strekningen Moa-bysentrum.

Mulighetsstudie på strekningen "Meierikaia-Volsdalsvågen" i Ålesund sentrum

Strekningen mellom Meierikaia og Colorline-stadion er i dag et rent bilbasert trafikkareal. I forbindelse med utvidelse av innfartsveien gir det mulighet til å tenke strekningen som et «grønt rekreativt bånd med et stort utvalg av aktiviteter». Promenade, ekspress-sykelsti, bystrand, utvidet lystbåthavn og ny bruk av Bålholmen er funksjoner som ville være naturlig å tenke inn i strekningen.

Innsats- områder for **sterkere felleskap**

01/ Et samarbeidende Møre og Romsdal

02/ Sats på de urbane kjernene

03/ Knytt byene tettere sammen

Regionale og lokale innsatsområder og prioriterte lokale prosjekt

Etter en lengre arbeidsprosess sammen med representanter fra de tre byene Molde, Kristiansund og Ålesund og med innspill fra de analyser som er gjort i de tre byene, så har tre mulige innsatsområder blitt fremhevet som eksempler på fellesskapsløsninger. Disse er konsentrert om hva de tre byene kan samarbeide om og prioritere for å styrke sin rolle som regionale motorer og for å skape merverdi. Ikke bare i den enkelte by, men også i byenes nære omland og følgelig også styrke hele fylkets konkurransekraft og attraktivitet overfor andre regioner.

01/ Et samarbeidende Møre og Romsdal

For å styrke Møre og Romsdal som en samlet bo-, arbeids- og hverdagsregion, bør byene styrke og videreutvikle samarbeidet seg imellom, opptre og handle som en mer samlet region utad. Byene sin rolle som vertskap for kunnskapsbedrifter, forskingsmiljø, utdanningsinstitusjoner er viktig for utvikling av næringslivet og sikre attraktive arbeidsplasser.

/ Ekspandere det regionale samarbeidet

- Skape et regionalt forum for by- og regionsutvikling for å etablere et tettere samarbeid på tvers av kommuner
- Forankre det regionale samarbeidet lokalt
- Utvikle og intensivere partnerskap og "penta helix modeller" i hver by
- Skape forutsetninger for interkommunalt ledelsesamarbeid
- Synliggjør det regionale perspektivet i den kommunale styringsdokumentasjonen og det kommunale planverket

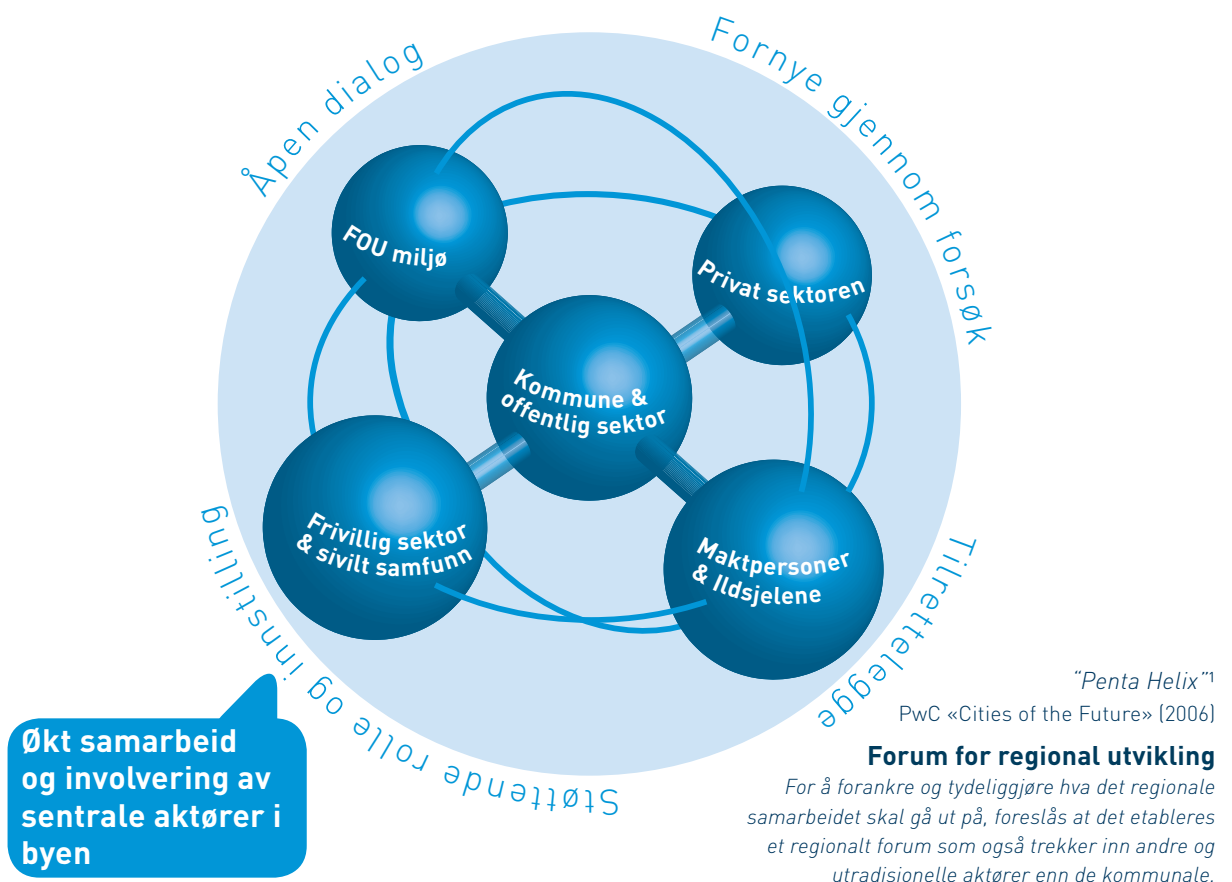
/ Felles markedsføring og branding av fylket

- Markedsføre regionen som turistdestinasjon med felles kultur- og opplevelsesomdømme av fylket og styrke fylkets posisjon på vestlandet
- Stimulere til internasjonal investeringsattraktivitet
- Samordne kommunenes digitale plattformer for å gjøre det enklere å søke job og markedsføre næringer

/ Styrk en felles kompetanseregion

- Styrke, kople og spre kunnskap i næringshager/ klustre i hele regionen (Knutzonsenteret, SOE, NMK)
- Fokuserer på nye arbeidsplasser og kompetansetiltak for unge og kvinner
- Skape innovasjonsklustre innenfor de kompetanseområdene byene er sterke på
- Kople den nye høyskolestrukturen til beste for regionen

¹ Ordet HELIX er gresk og betyr spiral. Blir ofte brukt som metafor for å uttrykke en positiv utvikling.

Utvidet bymøte som regionalt drøftingsforum for samfunnsutvikling

Dagens "Bymøte" er langt på vei et fornuftig sammensatt forum for by- og regional utvikling. Forumet kan med fordel videreutvikles ved å involvere også andre aktører i sine drøftninger om strategier for samfunnsutvikling. Vi vil gjølgelig anbefale å involvere 1 – 2 representanter også fra høyskole/FoU-miljø, 1 – 2 utvalgte næringslivsledere og 1 – 2 profilerte og entusiastiske enkeltpersoner med integritet, god innsikt og høy troverdighet innen beslutningsprosesser knyttet til samfunnsutvikling. Penta Helix-modellen som illustrert og oppsummert foran etableres på tilsvarende måte i de respektive byene.

Markedsføring nasjonalt og internasjonalt

Næringslivet i alle tre byene og store deler av øvrige kommuner retter seg mer og mer inn mot internasjonale markeder, kunder og leverandører. Både byene og fylkeskommunen bør i dette perspektivet styrke sin rolle som tilrettelegger, støttespiller og opptre som profesjonelt vertskap for det lokale næringslivet i deres nasjonale og internasjonale relasjoner. I tillegg bør man gå aktivt sammen om å promotere både næringsliv, akademia og regionens herlighetsverdier nasjonalt og internasjonalt med sikte på å styrke byenes attraktivitet overfor mulige investorer, besøkende, innbyggere og sikre lokalt næringsliv konkurransefortrinn. Sats på en målrettet, strategisk og profesjonell håndtering av dette arbeidet.

Felles kompetanseutvikling i regionen i samarbeid med akademia

I fremtiden vil regionen måtte regne med sterk og økende konkurranse for å sikre seg tilgang på høykompetent arbeidskraft. Kompetent kapasitet vil i fremtiden være knapphetsfaktor både for byene, omlandet og regionen. Sats primært på systematisk kompetanseutvikling av ansatte som allerede er i regionen, fremfor å bruke store ressurser på å rekruttere nye til regionen. Slik kompetanseutvikling knyttes til strategisk viktige områder for å forebygge sårbarhet, rettes mot styrking av faglig nivå, er praksisnær i sitt innhold og kan styrke håndteringen av prosesser rettet mot samfunnsutvikling. Sikre også at deler av kompetanseutviklingen er kompetansegivende.

02/ Sats på de urbane kjernene

For at byregionene skal kunne oppnå en positiv utvikling, må byene også utvikle urbane kvaliteter og fortette sine sentra med sikte på å skape de beste rammene for et mangfoldig og attraktivt byliv. Til dette trenger byene et mangfold av type boliger, møteplasser for ulike aldersgrupper og interessante tjenester og stimulerende opplevelser. Ved å utvikle attraktive byer, øker også tilgangen på – og muligheten for å aktivt rekruttere høykompetent kompetansearbeidskraft.

/ Fortett byene med urbane kvaliteter og funksjoner

- Lokalisere institusjoner, kultur, handel, utdanning og arbeidsplasser i bysentrum - ikke mellom bysentra
- Fortett byene med urbane boliger og øk mangfoldet av boligtyper for å skape en levende by for alle
- Øk fokus på stedskvaliteter i fylket

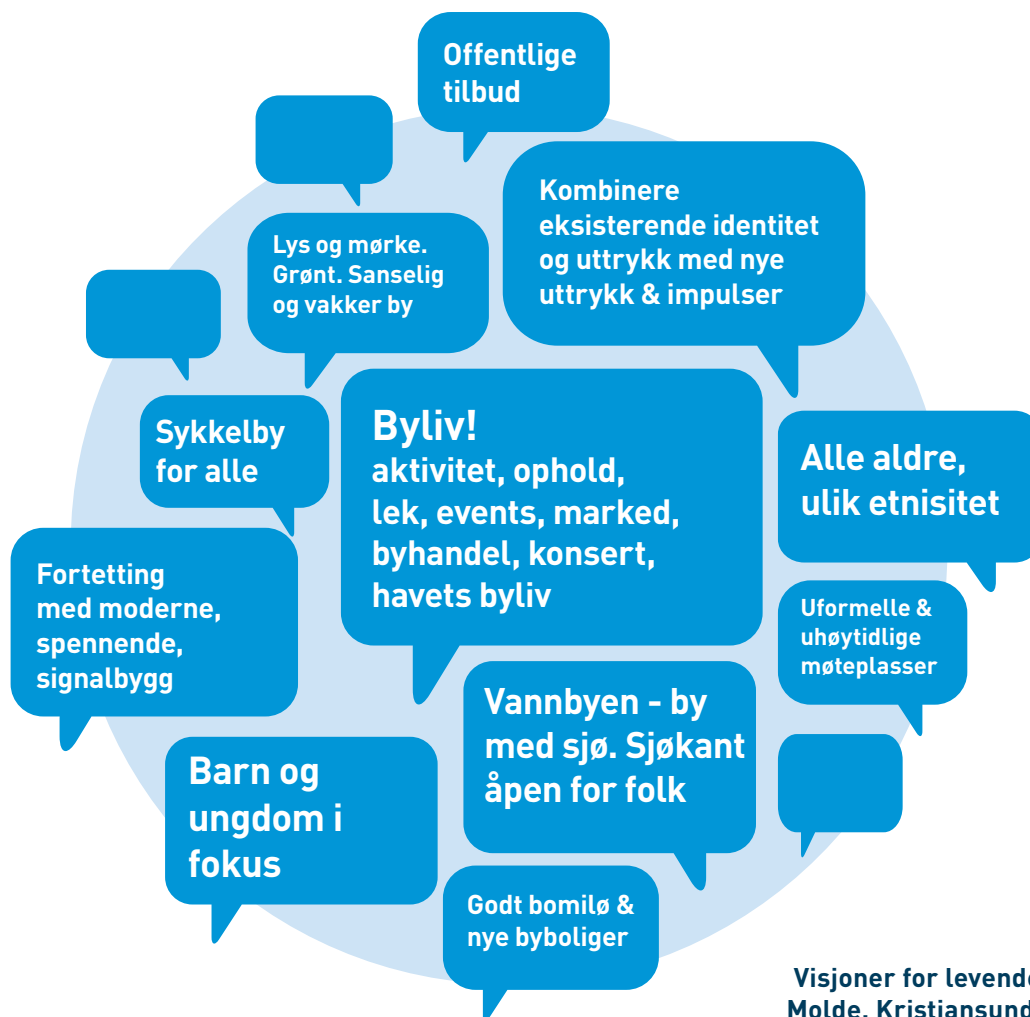
/ Byer som aktivum for hele fylket

- Fokus på aktiviteter og byliv i bysentra - bylivsplaner som kompletterer sentrumsplaner
- Felles/regional eventkalender som utvikler det regionale tilbudet av aktiviteter og arrangementer
- Utvikle byenes sjøsider til en attraksjon i bymiljøet og legg til rette for fysisk aktivitet særsilt myntet på barn og unge

/ Synliggjør prosessen og involver flere

- Styrk prosesser som involverer innbyggerne
- Utvikle nye metoder for pilotprosjekter i hver by og som engasjerer flere og genererer læring
- Synliggjør og innhent kunnskap om livet i og bruken av byen

Visjoner for levende sentrum i Molde, Kristiansund & Ålesund

De tre byene har en visjon om å skape et mer levende, urbant og attraktivt bysentrum som også kan være aktivum for sitt omland og hele fylket.

En kyst - Tre urbane sjøfronter

Alle tre byene er i gang med prosjekter for å knytte byen bedre sammen mot fjord, sjø og kyst. Nye byrom, aktiviteter og bebyggelse planlegges. Fjorden, sjøen og kysten forener byene som alle har et stort mulighetsrom for videre byutvikling og utvikling byliv gjennom å kunne fortette byene i det sjønære området. Fortette i betydningen med å skape opplevelser, etablere urbane boliger, kultur- og utdannelseinstitusjoner, legge til rette for fysiske aktiviteter og events. De tre byenes sjøfronter har alle lokal, regional, nasjonal og internasjonal betydning. Et samarbeid med sikte på læring på tvers av byene og et økt fokus på de sjønære arealenes regionale betydning vil kunne være med på å styrke regionens felles kraft. Byene har forskjellige styrker og disse kan med fordel legges til grunn for å lære av hverandre.

03/ Knytt byene tettere sammen

En god infrastruktur er en forutsetning for by- og regionutvikling og for å kunne skape et samlet bo- og arbeidsmarked i regionen. Samferdsel og satsing på kollektivtransport, som skaper forutsetninger for attraktive bysentra for gående og syklende trafikanter er derfor viktige for byutviklingsprosjektet. Trafikk skal ikke betraktes som biler, busser og sykler, men som reisende og mennesker i bevegelse.

/ Prioritere regionale forbindelser mellom byene

- Realisere fergefri E-39 for å kunne etablere akseptabel pendleavstand mellom byene
- Utnytte potensialet for næringslivet
- Utvikle identitetsskapende forbindelser mellom byene som forsterker den gode opplevelsen av reisen

/ Utvikle kollektivtilbud i og mellom byene først

- Bedre kollektivtilbudet med 25%
- Øke kollektivbruken som gir redusert biltrafikk i byområdene og gjør byen mer tilgjengelig for alle
- Legge til rette for byutvikling ved å frigjøre attraktive arealer til annen bruk
- Utvikle bynære attraktive kollektivknutepunkter som møteplasser i byen

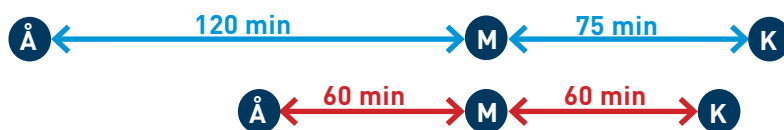

/ Økt satsning på sykkel og gående

- Få 15% av reisene til å nytte gang og sykkelveisystemene
- Utvikle sammenhengende gang og sykkelveinett
- Fokuserer på gang- og sykkel i ferdsel til og fra kollektivknutepunkter og møteplasser for barn og unge
- Etabler gateutforminger, ikke bare veier i bysentrum

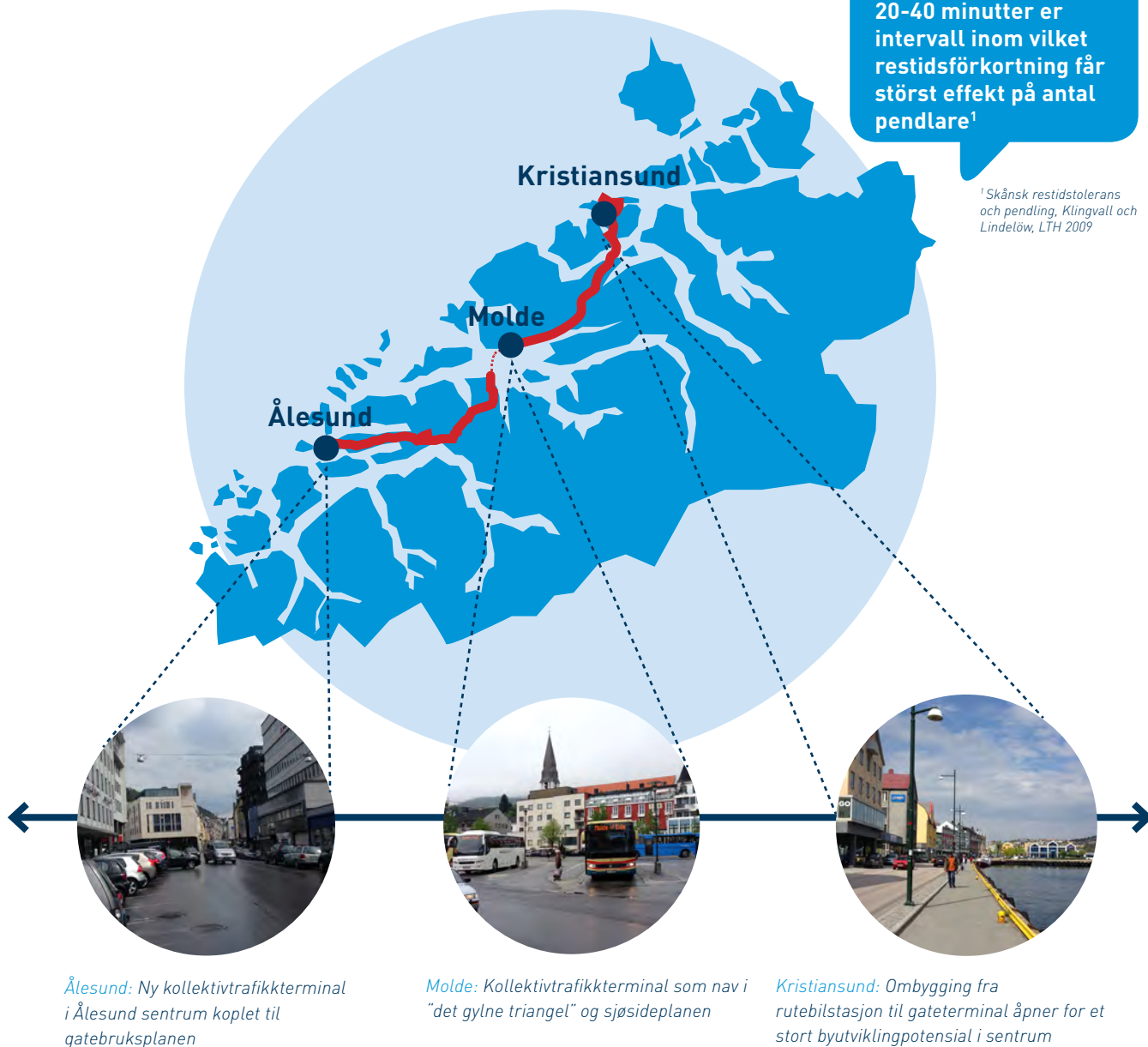
Møreaksen - en forutsetning for et regionalt bo- og arbeidsmarked

For at de tre byene skal dra nytte av et felles bo- og arbeidsmarked bør man prioritere å redusere reisetiden mellom Ålesund, Molde og Kristiansund.

Tidsfortette!
20-40 minutter er intervall inom vilket restidsförkortning får störst effekt på antal pendlare¹

¹ Skånsk restidstolerans och pendling, Klingvall och Lindelöv, LTH 2009

Knutepunktene som møteplass - ett felles regionalt og lokalt løft

Kollektivtrafikkens knutepunkter er både viktige lokale og regionale møteplasser og har store muligheter i seg for å utvikles til møteplasser i byene. Alle tre byene har prioriterte prosjekt som fokuserer på å få de eksisterende rutebilstasjoner mer attraktive gjennom flytting, ombygging og/eller integrering til byens byromsnettverk. Alle tre byene har samtidig også prioriterte prosjekt med hvor målet er å styrke attraktiviteten og bruken av byens gater og plasser gjennom igangsatte - og nye satsingsområder. Gjennom en felles satsing på de tre kollektivterminalene og koplingen til byens lokale satsinger på utvikling av gater og plasser samt gang og sykkelnettverk i sentrum, kan både de regionale og lokale kommunikasjonene styrkes. En utveksling mellom byenes erfaringer, kompetanse og metoder, med støtte fra fylkeskommunen og kompetansepåfyll, kan disse prosjektene løstes fra å være rene infrastrukturprosjekt til fremtidsrettede byutviklingsprosjekt.

